

LIETUVA

LIETUVA

LIETUVA

LIETUVA

№3

VILA MONTE ALEGRE - SÃO CAETANO
(Parduodama žemė išmokėjimui.)

Ši vieta turi didelę ateitį, nes randasi didžiausia me PIETŲ AMERIKOS INDUSTRIJOS CENTRE, kur veikia daugiau kaip 500 fabriku. Geriausios pirkimo sąlygos: Išmokejimas per 15 metų - Mažas pradinis įmokėjimas - Vanduo, šviesa, kanalizacija - Tuojuo įteikiama 10.000 plytų NEMOKAMAI - Autobusai kas 5 minutes nuo Parque D. Pedro II - Geležinkelis (PRIEMIESTIS) iš visų São Paulo - Jundiaí stočių.

Daugiau informacijų teikia

P. STASYS SKORUPSKIS

Rua das Mimosas, 69 - Vila Bela - São Paulo

DVISAVAITINIS LIETUVIŠKOS MINTIES LAIKRAŠTIS

Revista Litwana

NOSSA LITUANIA

Diretor Proprietario Responsável:
DR. JOSÉ FERREIRA CARRATO

ADRESAS:

REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA:

RUA VENDA NOVA, 116 - VILA ZELINA
SÃO PAULO

KORESPONDENCIJAI:

CAIXA POSTAL 4118 - SÃO PAULO

KAINA: BRAZILIOJE: METAMS CR. \$ 75,00

PUSEI METU CR. \$ 38,00

KITUOSE KRASTUOSE: DOL. \$ 5

ATSKIRO NR. KAINA: CR. \$ 3,00

ORO PAŠTAS

Į Vokietiją ir Europą — EKSPRES - SIUNTINIAI perduodama per 5 dienas į visas zonas - Baltiniai moterims, vyrams ir vaikams.

Sąrašai nemokamai.

Valgomųjų produktų siuntiniai - Ekspres American European Export Comp. — New York (Pagelba Europai)

Igaliojantis WILLY SANDVOSS & FILHO

Predio Martinelli - 20 andar - Sala 2033 - Tel. 3-5364
Koresp. Caixa Postal 3718

MEDŽIO DARBŲ DIRBTUVĖ ALBINO

A. Vasiliauskas & Cia.

Prekybinių įstaigų, gyvenamųjų namų, bankų, raštinių ir kitokių patalpų įrengimai.

Puikus darbas. Prieinamos kainos.

SÃO PAULO

RUA VITÓRIA, 129

TELEF. 6-3367

Siuvykla VILNIUS

SAVININKAS JUOZAS KARPAVICIUS

VYRU IR MOTERU DRABUZIAI
SPECIALUS PATARNAVIMAS
PRIEINAMOS KAINOS

AV. DUQUE DE CAXIAS, 237 - SÃO PAULO

Arte Grafica
LITUANIA LTDA.

DIRBA VISUS SPAUDOS DARBUS

PIEŠINIAI KLIŠĖS SPAUDA

DARBAS ATLIEKAMAS PRITYRUSIO
SPECIALISTO VADOVYBĖJE

RUA VENDA NOVA, 116 - V. ZELINA
CAIXA POSTAL 4118 - SÃO PAULO

SKAITYKITE IR PLATINKITE
"MŪSU LIETUVA"

DVISAVAITINIS LIETUVIŠKOS MINTIES LAIKRAŠTIS

1948 (I m.)

São Paulo (Brasil) Vasario 1 d. (Fevereiro)

Nr. 3

Neapykanta

Tolimųjų rytų išmintis pasakoja apie vieną žmogų, kuriam pražuvo brangus žiedas. Įtarimas krito ant jo kaimyno sūnaus, bet tikrų įrodymų nebuvo. Tačiau ir to užteko, kad kaimyno sūnaus jis ėmė neapkėsti. Ir jam atrodė, kad ir jo veidas ir jo judesiai, pagaliau jo balsas buvo kaip vagies. Netrukus žiedas atsirado. Kaimyno sūnus vėl jo akyse tapo padorus, o jo veidas jam pasirodė esąs labai kilnus, o balsas net gražus.

Štai ką padarė neapykanta. Apimtas neapykantos žmogus ima matyti kitame tik bloga ir dažnai nukrypsta į neteisybę. Ir taip jau nelemtai yra, kad mes dažniau mieliau norime apie kitus galvoti blogai negu gerai. Todėl ir sakoma, kad daug lengviau yra neapkėsti negu mylėti. Ir daug sunkiau yra įrodyti savo meilę negu neapykantą.

Jeigu imsime ieškoti neapykantos šaknų istorijos bėgyje, tai nepasijusime, kaip prieisime prie Kaino ir Abelio istorijos. Šių pirmųjų žmonių gyvenimas buvo užnuodytas neapykantos, pasibaigusios vieno mirtimi. Ir visur ir visados neapykanta niekados neišaugino gerų vaisių.

Neapykanta gimusi vieno žmogaus širdyje gali išsiplėsti į jo šeimą, persimesti į jo giminę, apimti visą žmonių bendruomenę ir net ištisą tautą. Pasakojama, kad korsikiečiai neapykantą kitiems perduoda savo vaikams ir tai sukelia kerštus per kelias kartas.

Paskutinis istorijos šimtmetis ypatingai pasižymėjo neapykantos išplitimu. Veltui didieji pasaulio vyrai šaukia visus prie taikos, prie susigyvenimo. Neapykanta šiandien jau labai giliai įleidusi šaknis. Jai tarnauja mokslas, jai pataikauja menas. Ji nuodija tautų savitarpio gražų susyvenimą.

Ir kaip galima su ja kovoti, jeigu ji iškeliamą, kaip būtenybė, kaip naujų pažiūrų pagrindas. Štai bolševikinių idėjų skleidėjas rusų poetas Blo-

kas savo eilėraštyje rašo: Buržujų pykčiui mes užkursime pasaulinį gaisrą. Visi plaukiosime kraujuje. Viešpatie palaimink. (Mi na zlobu vsiem buržujam mirovai požar razdujem. Budem plavat vsie vkrovi. Gospodi, bogoslovi.) Šios neapykantos skiepinimas tautoje davė "gerus" rezultatus. Štai vaizdelis, kuris parodo šios neapykantos vaisius po daugelio metų jau išaugusius: vokiečiai, traukdami iš Rusijos, daugelio vietovių gyventojus evakavo ir išgabeno į Vokietiją. Pravažiuodami Lietuvą, daugelis rusų paliko čia savo vaikus, tikėdamiesi išgelbėti juos nuo mirties. Daug vaikų buvo surinkta ir atidavinėjama tiems, kurie pasigailėjimo apimti ėmė juos auklėti. Viena šeima pasiėmė du tokius paliktus vaikus apie dešimties metų amžiaus ir juos augino. Vieną vakarą auklėtojai išgirdo šiuos vaikus slapta kalbantis: "Rytoj naktį papiaukim šituos buržujus ir pabėkim". Vaikai žinoma, čia mažai kalti. Kalta yra sistema, auklėjimas, kuris jų širdyse pasėjo tokią neapykantą, kad net savo geradariams jie pikto tegeidė.

Ne kas kitas, kaip iš mažens įskiepyta neapykanta vadovavo ir tiems vokiečių valdininkams, kurie vykdė baisiausius žiaurumus koncentracijos stovyklose, kur valstybė vadovavo didiesiems neapykantos žygiams vienos tautos prieš kitą.

Lietuvoje, prie rusų belaisvių, sargybiniais buvo priskirti vokiečių jaunuoliai išauklėti nacionalsocialistų dvasioje, kurios pagrinduose vyrauja neapykanta kitoms tautoms. Reikėjo stebėtis, koku žiaurumu, dažnai prasilenkdami su pačiais paprasčiausiais žmoniškumo dėsniais, šie jaunuoliai elgėsi su belaisviais. Jie puldavo net ir tuos, kurie bent menkniekiu panorėdavo badu mirštančioms žmonėms padėti. Jiems vadovavo ir jų šir-

(Perkelta į 15 pusl.)

VENANCIJUS ALIŠAS

VEIDRODIS

Žemiau smūtkelio kertėje - gyvai menu! -
Kabojo veidrodis, susenęs, negražus.
Nutrynė laikas rėmų auksą ir dažus
Su laime motinos mergautinių dienų.

Linksmi spindėdavo jame gimti kampai:
Ir gėlės ir langai, ir paukštė obely,
Ir viskas ko ligšiol užmiršti negali,
Su kuo skaisčios vaikystės metuos sutapai.

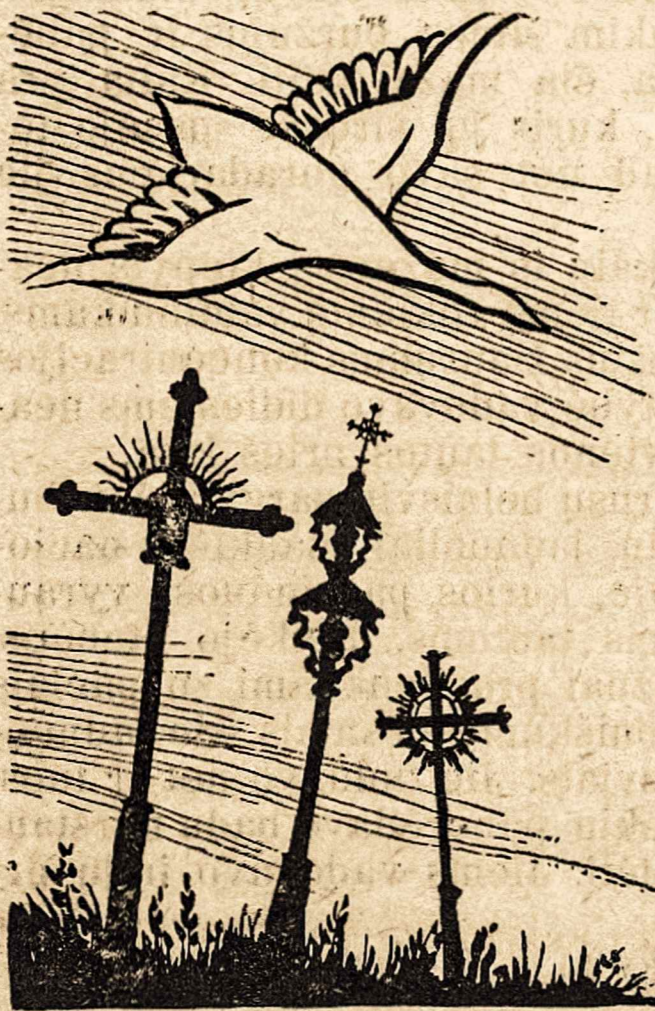
Kur dingo visa tai? Ir aš - kur aš esu?
Kur mudu esame? - Ak, nieko nebėra...
Tas veidrodis kertėj... O akyse tamsu -

Užgėso paskutinė vakaro žara.
Iš ruko juodą ranką mojančiam pamačiau ---
- Einu, einu aš į tavę. Greičiau, greičiau! -

MES TĖVYNĖJ LIKSIM

ALGIRDAS VAINYS

Kasmet skrido gervės iš tėvynės toli,
Kas pavasarėlį grįždavo pulkais.
Ko tu nusimineš, mano mielas broli,
Lauk, pavasarėlis greit ir mums ateis.

Dar tėvynėj sniegas, siaučia pūgos, gruodas;
Ievos nesukrovė baltus žiedelius.
Piktas šaltis spaudžia, atsikvėpt neduoda.
Dar ledai sukaustę sraunius upelius.

Grįšime su paukščiais, grįšim neužilgo,
Kai upeliai sraunūs ims laisvai tekėt.
Ko gi, mielas broli, ašara sužvilgo?
Šitiems mano žodžiams gal bijai tikėt.

Tėvų žemėj pūgos siautė visą žiemą.
Paukščiams reiks sukrauti naujus lizdelius.
Mes gi pastatysim naują, šviesų kiemą
Ir tvirtai užremsim į svetur kelius.

Kitą žiemą paukščiai vėl išlėks į saulę
Ir negrįš kol žemėj nesudygs linai.
Mudn jau nebeisim svetiman pasaulin
Ir tėvynėj liksim, liksim amžinai.

Pereitą vasarą praleidau gražioje, romantiškoje Dzūkijoje. Viensėdis, kuriame aš nuomavau kambariuką, skendo seno sodo paunksnyje. Pro savo kambario langą aš galėjau matyti, kaip žvirbliai smaguriauja prinkusiomis vyšniomis, kaip į esantį paobelėje avilį neša medų bitutės ir kaip noksta ankstyvieji obuoliai. Rytais ilgai klausydavau paukščių čiulbėjimo, o dieną klajodavau tarp vešlių vasarojų. Vakaraš lankydavausi po kaimynines viensėdijas prašinėdamas senelius pasekti kokią pasaką ar padavimą, kurių taip daug žino dzūkai. Grįžęs ilgai sėdėdavau sode, klausydamas paežerėje suokiančios lakštingalos ir skęsdamas girdėtų padavimų vaizduose.

Prasidėjus rugiapiūtei talkinau šeiminkams rugius kirsti ir aš.

Baigus kirsti, susėdus kiek atsikvėpti, šeiminkas, apmetęs akimis nukirstą lauką, tarė:

— Tai štai, per tris dienas ir susidorojom. O būdavo, kai piaudavom piautuvais, dvi savaites ir daugiau užtrukdavom. Ir protas gi buvo žmonių. Vargdavo susirietę, kankindavosi, o štai, dabar, trys dienos — ir baigta.

Man paklausus, ar jis dar atsimenas tuos laikus, papasakojo, kad ir pats piautuvu pioves, nors tai ir buvęs vien moterų darbas. Tik keliolika metų, kaip pas juos pradėję, dalgiais kirsti. Ir užbaigė:

— Pradėjus dalgiais kirsti, pasibaigė ir moterų vargas.

— Netik pasibaigė mūsų vargas, bet ir mergaitėms netenka daugiau pabaruko rasti, — pridūrė šeiminkė.

— Nesu girdėjęs žodžio "pabarukas". Ką jis reiškia? — paklausiau.

Nežinote? — nustebo šeiminkė. — Pas mus tai ir vaikais žino. Ne viena mergaitė ir ašaras dėl jo liejo.

Mano prašoma, šeiminkė paaiškino, kad tai esąs senas, visada išsipildęs prietaras. Esą piautuvais piaunant, supiautas rugių saujas moterys dėdavusios ant rugienų glėbeliais, kuriuos surinkusios surišdavusios į pėdus. Jeigu pasitaikydavo kuriai mergaitei tokį glėbelį užmiršti pabarėj nesuristą su kitais glėbeliais į pėdą, tai šis glėbelis, vadinamas "pabaruku", reiškęs, kad ji užmiršusi mergaitė susilauksianti kūdikio.

Žinodamas dzūkus esant romantikus ir prietaringus, pabejojau prietaro išsipildymu.

— Netikėjau ir aš, ir daug kas netiki, o vis dėlto yra tikra tiesa, — patvirtino šeiminkas. — Mūsų šeima pati tai pergyveno, ir dar kaip skau-

BALYS GRAŽULIS

Tirštas rûkas, kaip sunkus lietaus debesis slegia žemę. Per rûką nieko toliau trijų žingsnių nematyti, net ir patekėjusi saulė neįstengia pro rûkus prasimušti ir kabo juose balsgana, kaip mėnulis. Tik po sunkios kovos pavyksta jai rûkus išsklaidyti ir, išnėrus iš jų pasirodyti visoje savo ryto grožybėje.

Kartu su saule išeina iš rûkų ir piovėjos. Brenda jos tiršta ežia per šaltą rasą, piautuvus ant pečių pasikabinusios, su duonos ryšiolėliais po pažastimi ir vandens sotėlias rankose nešinos. Greta suaugusių moterų risnoja ir mažos mergaitės pradedančios piovėjos, kai kurios vos piautuvą rankose išlaikančios, bet ir jos — ką nupiautas nestovės. Kai kurios moterys nešasi ant rankų mažyčius, o paskui jas, vos pavilkdamos lopšį ant nugaros, cipsi auklės — mažyčių broliukai ar sesutės, kurie juos sups, linguos ir žais su jais baro pavėsyje. Netrukus per laukus nuskamba piovėjų daina:

— Bėkit, bėreliai, galan valakų,
Gale valakų stovi raitelių pulkas.

Paežerėje ta daina skamba gražiausiai. Ten piauna senutė Keraitienė su marčia, dvylikamete jos dukrele Verute ir dviem samdytom mergaitėm. Keraitienė, nors jau sena, bet ne bet kas jai piauti paros, o balsą turi, kaip mergaitė. Visą savo amžių ji buvo pravedė barų ir dainų?

Greta senutės, stengdamosi nuo jos neatsilikti, skuba piauti Verutė. Net gražu žiūrėti, kaip vikriai mosuoja piautuvu mažos jos rankutės, kaip lankstosi trapus liemenėlis ir supasi nukarusios gelsvos kaselės. Ji ginčijasi su senute, pyksta, kad ta nori jai padėti. Ji viena norinti lygų su visom barą varyti.

Pabarėj, prie ežios, baluoja drobinė palapinė, o joje, lopšyje, supasi búsimasis artojas, mažasis Verutės broliukas. Kiek numigęs jis pradeda niurzgėti, ir mama siunčia Verutę jį pasupti ir žaidžiant su juo pasilsėti. Bet Verutė nesutinka, ji nepavargusi, ji geriau už mamą piausianti. Ir mama turi eiti prie vis garsiau šaukiančio mažiulio.

Saulė vis aukščiau kyla ir vis karščiau kaitina. Jau ir prakaitas piovėjoms pradeda per kaklą varvėti, bet tas darbo spar-

tos nesumažina. Jos nusivelka palaidinukes ir vienmarškinės, sauja po saujos didina pėdų skaičių. Kartas nuo karto nusibraukia rankove prakaitą, atsigaišina vandeniui iš ašotėlio, ir kimba toliau. Žvilga saulėje rugių varpos, piautuvai, rugių bangomis plaukia daina.

Su raustančiais vakarais piovėjos užtraukia rugiapiūtės vakaro dainą:

Vaikščiojo tėvulis parugėmis, pabarėmis,
Prašinėjo saulelės be kepurės, kepurėlės:
— Saulele, motule, vakaruosna, vėlyvuosna,
Jau mano dukrelės tai pailso, tai pavargo.

— Turbūt šiandien vyrai neateis pėdų nešioti, daug darbo turi pievoje, — pažiūrėjusi į saulę sako senutė.

— Mės pačios sunešiosim, — čiauška Verutė.

-- Taip ir padarysim, vaikeli. Gana jau bus, moterys, einam.

Čia pat pasigirsta ir skardūs balsas:

— Padėk, Dieve!

Tai Keraičių samdiny, piemenukas Juozukas.

— Atsiuntė pėdų nešioti, — prisistato ir, griebęs du pėdus, velka į krūvą kur Keraitienė stato gubas.

Verutė su mergaitėmis taip pat neša. Gūbos dygte dygsta rugienoj.

Juozukas risčia laksto su pėdais, net jo riesta noselė suprakaituoja. Staiga jis susiraukia, pakelia nuo rugienos nesurištą glėbelį rugių ir priekaištingai klausia:

— Kieno čia? Tikriausiai Verutės...

— Pabarukas! Pabarukas! — nusigąsta merginos.

-- Tai mano, užmiršau... — nesuprasdama teisinausi Verutė.

— Verutė! Verutė paliko pabaruką! — suklykia nudžiugę, kad tai ne jų, merginos.

Išsigandusi senelė paima Verutę už rankos ir priglaudusi prie savęs pradeda kukčioti. Pati nežinodama ko, pravirksta ir Verutė. Juozukas, nesuvokdamas įvykio reikšmės, pikta dėbso į merginas, nuskriaudusias Verutę.

— Kalės... — drebia jis joms.

— Matai, pagailo, bene tu ir būsi tas šelmis bernelis? -- taria viena.

-- Juk jis ir rado, ne kas, -- priduria kita.

-- Prikibo, kaip sparvos, -- atkerta jis ir, vyriškai nusispioves, baigia nešti paskutinius pėdus.

-- Kalės. Žiūrėkit, kad jūs nesusirastumėt. Tik vaiką pravirkdė... Negėda mažam vaikui tai pasakoti. Kad nors tiesa būtų, -- supyksta Verutės mama.

Merginos sumišta ir susigėdusios tyli.

-- Oi tiesa, martele, tiesa, pabarukas nemeľuoja, -- sušnabžda senutė ir, šluostydama ašaras, vedasi Verutę namo.

-- Te Dievas apsaugo nuo nelaimės
-- Ir sena ir kvaila, -- pyksta marti eidama iš paskos.

Saulė pasineria į ežerą. Tylios, nejaukiai žengia piovėjos namo.

Sekančią dieną ir kelias kitas, nekambėjo rugių daina pabarėj. Tyliai, su įniršiu varė barus piovėjos. Tik mažasis Keraičiukas kartais trikdė slogią tylą, šaukdamas „mama!“

Tik baigiantis rugiapiūtei tas įvykis prisimiršo ir linksmas Verutės balselis vėl nuskardėjo rugių bangomis.

Užmiršo Verutė tą nejaukų pavakarį, bet neužmiršo Juozuko jai parodytos užuojautos. Dažnai, nematant mamai, pasukdavo ji jam koki skėnėstą, užtardavo prieš tėvą, baranti Juozuką už išganytus dobilus, ar švelniu žodeliu užjausdavo poto.

Nelikdavo skolingas ir Juozukas. Kas vakarą, pargindamas bandą parnešdavo Verutei uogų kraitele pririnkęs, ar kitą koki niekelį jai pradžiuginti.

Tas vaikų rūpinimasis vienas kitu, padaręs juos nuoširdžiais draugais, nepaliko tėvų nepastebėtas.

-- Įką tai panašu, ta draugystė supiemeniu, -- niurzgėjo Keraitis žmonai.

Jų nuomonės sutapo ir, metams baigiantis, Juozukas išėjo piemenauti kitą sodžių. Taip vaikai buvo išskirti ir greit vienas kitą užmiršo.

Slinko metai. Verutė išaugo į viliūkę mergele, ir Keraičiai nespėjo piršliams durų varstyti. Bet vis negalėjo tinkamo išsirinkti. Neišsirinko ir Verutė. Prisiminusi aną nelemtą įvykį, visa šeima vien juokėsi iš jo, tik senutė lingavo galvą ir tylėjo.

Juozukas, gi, grįžo iš laisvės karo lauko su vyčio kryžiumi ant krūtinės ir, kaip kūrėjas savanoris, gavęs Keraičių kaimynystėje žemės sklypelį pradėjo šemininkauti.

Gyvenant kaimynystėje atsirado daug progų susitikti Verutę, prisiminti vaikystę, buvusią bičiulybę ir ją vėl atnaujinti. Naujoji bičiulybė netruko virsti meile, vedančią jaunuolius į bendrą gyvenimo laimę. Jaunuoliai sutarė. Beliko gauti tėvų sutikimas. Bet išdidus Keraitis tarė kieta, galutiną žodį, „ne“. Jis neleisias dukters už buvusio savo piemens. Veltui senutė nedrąsiai priminė pabaruko prašysnę ir sakė geriau būsiant, jei Verutė greičiau ištekėsianti. Keraitis tik nusijuokė iš jos prietarungumo ir liepė ne į savo reikalus nesikišti.

Verutės ašaros nepajėgė prakalti kieto akmens. Ilgai verkusi, vieną vakarą ji paliko gimtuosius namus ir, be tėvų palaiminimo, išėjo pas Juozą. Atgal jau nebegrižo. Liko pas jį, kad būtų jo amžinai.

Keraitis šėlo iš pykčio ir gėdos, o pas nau-

BALYS GAIDŽIŪNAS

ATSIMENI SESUT

Atsimeni, sesut, dainas vaikystės,
Namus plačiais langais į šviesią saulę?
Verkiu minėdamas dainas jaunystės,
Verkiu minėdamas žmonių apgaulę.

Atsimeni, sesut, verbas suskintas,
Šventų Velykų didelį laukimą?
Šiandieną rankos pančiais surakintos,
Šiandieną nerimas baisus kankina.

O būta džiaugsmo daug miela sesute,
Kai drobės klodavai žaliame papievy,
Kaip gera būtų šiandien ten pabūti
Ir nusilenkt tėvų statytam Dievui.

Norėč darželyje tavam pabūti
Ir akmenukais lysės apdėlioti,
Šakelei tavo išaugintai rūtų
Su didžiu džiaugsmu prie širdies nešioti.

Bet debesys vis gula mūsų dangų,
Vis slegia baisios, geležinės grotos.
Kada ir kur atrasiu veidą brangų,
Kada laisvi laisviem galėsime moti?

(Bayreutho kalėjime 1945.5.2)

jakurius laimė netilpo gryčioje.

Praėjo kelios laimės savaitės. Užsakai jau buvo išėję ir alus vestuvėms buvo padarytas, o išpuošta trobelė laukė svečių, kai užėjo audra. Juozas uždrožė arkliui, ir tas šoko pirmyn. Bet tuo pat metu padangę nutvieskė žabas, drioksterėjo perkūnas, ir nutrenkas Juozas nusirito nuo dobilų vežimo.

Visą tą dieną ir naktį šėlo audra, o jai norimus, rytą, senutė, eidama į ežerą žlugto velėti, rado netoli kranto Verutės drabužius. Drėgname pakrantės smėlyje giliai įsispaudusios basų kojų pėdos vedė tiesiai į ežerą.

Kiek pasekusi pėdsakiais, senutė pakėlė akis į ežerą -- nieko, be retų pakraščio švendrių, nesimatė. Nurimusio ežero paviršiuje maudėsi tik tekančios saulės spinduliai. Senutė kruptelėjo, dar aštriau apžvelgė ežerą ir, netikėdama savo akims, baugiai, tęsiamai sušuko:

-- V--e--r--u--t--e!

Po valandėlės, iš anapus ežero atplaukė tik silpnas aidas:

— V--e--r--u--t--e...

Senelės keliai pradėjo linkti, akys aptemo ir ji dejuodama susmuko ant kranto.

Su saule, pamažu kilo ir lengvas vėjelis. Jis lingavo ežero švendres, o jos tyliai šiurėjo:

-- Pabarukas... Pabrukas...

Trumpai papasakojęs apie jaudinančią, seną šeimos nelaimę, šeimininkas nuėjo gulti, o aš iki aušros išrymojau ant praviro lango palangės. Vaizduotėje kūrėsi pasakoto įvykio vaizdai, sklaidydami abejojimą prietarų.

KNYGOS

Vokietijoje veikianti lietuvių knygų leidykla išleido Lietuvių Rašytojų Draugijos metraštį pavadinimą "Tremties Metai".

Šis leidinys yra skirtas lietuviškos knygos 400 metų sukakčiai paminėti. Rinkinyje dalyvauja septyniasdešimt rašytojų ir penkiolika dailininkų dabar gyvenančių Vokietijoje, Amerikoje, Brazilijoje ir kitur. Čia rasime beveik visus lietuviams pažįstamus rašytojus nuo Vydūno iki pačių jauniausių.

Tai tikrai vertingas leidinys, kurio 610 pusl. sužavi kiekvieną kaip savo turiniu taip ir išvaizda. Reikia tik gėrėtis leidėjų, organizatorių ir redaktoriaus Bernardo Brazdžionio energija, šiais sunkiais laikais Vokietijoje pajėgus sukūrti tokį kūrinių, kuris tikrai yra gražus paminklas pirmiesiems lietuviškojo žodžio pionieriams.

Šiame metraštyje dalyvauja ir "Mūsų Lietuvos" skaitytojams pažįstami autoriai: Bern. Brazdžionis, Venancijus Ališas, Antanas Vaičiulaitis, Petras Babickas, Balys Gražulis.

Dešimtas turi mirti

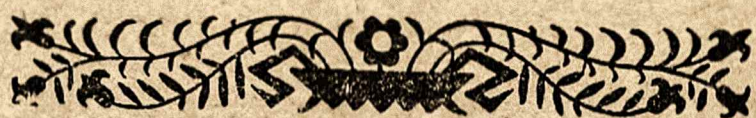
Prasidėjus vokiečių karui su sovietais, jau antrą karo dieną, Kaunas, Vilnius ir kiti Lietuvos miestai neteko sovietinės valdžios. Kraštą ėmėsi tvarkyti partizanai, o vėliau sudaryta laikina Lietuvos vyriausybė. Daugelis manė kad Lietuva vėl tampa nepriklausoma. Partizanų būriai ir grįžę reguliarios lietuviškos kariuomenės kariai nesisikirstė, lyg laukdami kas bus. Lietuvos vyriausybė pasiūlė vokiečiams sudaryti tautinę Lietuvos kariuomenę krašto reikalams ginti. Bet vokiečiai buvo labai išdidūs. Jie ne tik nesutiko su lietuviškos kariuomenės steigimu, bet po kurio laiko pašalino ir lietuvių vyriausybę.

Bet kai po keturių mėnesių numatytų užimti Rusijai, vokiečiai tebuvo tik netoli Maskvos, jie panorė ir lietuvius įjungti į karą. Pirmą reikalavo eiti į karinės reikšmės darbus, o vėliau ėmė skelbti mobilizacijas. Bet šitos mobilizacijos neturėjo jokio pasisekimo, nes niekas neidavo į surinkimo punktus. Tada imta gaudyti prievarta, bet ir tai davė labai mažus rezultatus.

O kada frontui visiškai braškant, visoje Lietuvoje buvo paskelbtas generolo Plechavičiaus šaukimas stoti į Vietinę Rinktinę, jaunimas sujudė. Daugybė jaunuolių stojo į organizuojamus batalionus, nes jie savo tikslu skelbė kovą su Lietuvos priešais ir sakėsi niekur neišeisiant iš Lietuvos ribų. "Tai yra vienintelė proga atgaivinti karinę Lietuvos pajėgą. Nebus laikas organizuoti, kai reikės stoti į kovą" — sakė daugelis entuziastų, turėdami galvoje Lietuvos prisikėlimo apystovas 1918 metais. Tokiu būdu gimė vadinama Vietinė Rinktinė su savo karo mokykla Marijampolėje.

Apie šios rinktinės santykius su vokiečiais sklido įvairiausių gandų. Staiga, visą Vietinės Rinktinės štabą vokiečiai suėmė, o visus kareivius nuginklavo. Marijampolėje ir kitur įvyko susirėmimai, per kuriuos buvo užmuštų. Visus kareivius vokiečiai surištomis rankomis, pusnuogius ir basus suvarė į SS saugomas belaisvių stovyklas Vilniuje, iš kur jie po kelių dienų buvo gabenami į Kauną. Štai kaip vienas Vietinės Rinktinės karys aprašo tą kelionę:

"...1944. V. 17 Iš už spygliuotos vielos atskaito mus 27 vyrus ir visus sodina į mašiną. Girdėjosi lietuviškos dainos. Kaip buvo malonu klausyti dainų skambėjimo. Gražus vakaras. Saulutė leidosi taip paraudonavusi, lyg būtų kraujuose. Kai tiktai aptemo, vienas draugas, Žaltauskas, iššoko iš mašinos. Mes buvome įspėti." Jeigu kas iš jūsų išbėgs, o nepranešite, tai bus šaudoma dešimt vyrų! Mes to bijojome ir mašiną sustabdėme. Nesugavo... Važiavome toliau Kauno link. Pavažiavus tris kilometrus, mūsų mašina sustojo. Tuojau mums įsakė išlipti ir mus sustatė į dvi eiles. Nuo dešiniojo sparno atskaitė dešimtą vyrą. Jam įsako tuojau pat išeiti iš rikiuotės. "Budeliai pradėjo savo žiaurų darbą. Ruseckas pradėjo prašyti, kad dovanotų, bet kur tau, dovanos vokiečiai! Spyrių puskarininkis jam į koją, ir tas suriko: "O Jėzau!..." Paskui ištraukė brauningą ir šovė į galvą.

“SIETYNO” ansamblio tautinių šokių grupė Vokietijoje. Daugelio tautų atstovai, daugelį kartų, gėrėjosi jų vaidinimu, šokiais ir dainomis. Jie daug pasidarbavo lietuvių vardo išgarsinimui.

Pastovėjo Ruseckas keletą sekundžių ir parvirto. Parkritęs dar ant kelių, pradėjo iš naujo prašyti: “Ponuliai, pasigailėkite... aš nekaltas...” Jam iš galvos bėgo kraujas. Akys pasruvusios krauju. Maldauja, kojas bučiuoja, bet puskarininkis spyrė nekaltam puskarininkiui į galvą: “Tu esi niekšas, tu lietuvis, tavęs negalima pasigailėti”... — ir vėl šovė prikišęs prie smilkinio. Toliau stovintieji budeliai paleido šūvius iš automatinių. Nekaltasis mūsų draugas dar suriko: “Viešpatie, aš nekaltas... aš jiems dovanuju, nes tie žmonės nežino, ką jie daro...”

Ištaręs tuos žodžius, atsiskyrė Ruseckas su šiuo pasauliu ir nusirito nuo kalniuko. Mus spardydami vėl suvarė į mašiną. Paskui vienas vokiečių sako: “Įneškite tą mėšlą!...”

Taip žuvo a. a. puskarin. Ruseckas Antanas, Veiverių valsč., Šilėnų kaimo. Jo brolis — Ruseckas Aleksas kiek anksčiau žuvo rytuose.

Vėliau visi Vietinės Rinktinės kariai buvo sugabenti į belaisvių stovyklą prie Kauno — Petrašiūnų plento. Čia jie buvo perrengti vokiečių Luftwaffe (aviacijos) uniforma ir orkestrui palydinti išgabenti į Vokietiją. Laikraščiai, rytojaus diena, buvo pilni fotografijų, kaip linksmi ir patenkinti lietuviai “savanoriškai” išvyksta į Vokietiją.

Vokietijoje šiems vyrams teko tarnauti aerodromuose ir priešlėktuvinėje artilerijoje. Jų eilėse buvo labai daug tauraus ir patriotiško lietuviško jaunimo, norėjusio patarnauti savo kraštui, bet nelemtas likimas privertė juos dėvėti svetimą nekenčiamą uniformą, kuri deginte degino jų pečius. Ne vienas bandė bėgti. Ne vienas pasiekė Lietuvą, bet daug žuvo pakelėje, kalėjimuose arba nuo bombų.

KINIČIKŲ ISMINTIS

— Venk klastingo žmogaus, bet nepaversk jį savo priešų; susiartink su teisingu žmogum, bet ne visados jam sakyk “taip”.

— Tapti garsiu ir turtingu, reiškia įgyti mažą poilsį; suprasti gyvenimą ir mirtį reiškia įgyti didelį poilsį.

— Neplaukyk pasaulio vandenynuose, ir audros neplaks tavo krūtines.

Ant sergančio lovos įvertinama sveikata; ir suprantama taikingo židinio laimė, kada ji būva suardoma.

— Moteris, kuri žaidžia savo akimis nėra padori; mokytojas, kuris žaidžia savo mokslu, nėra garbingas.

— Pinigai kartais padeda išvengti sunkumų, bet kartais tuos sunkumus ir sudaro.

— Perkęsk mažą užgavimą, išsilaisvinsi iš didelio; perkęsk mažą pralaimėjimą, išsigelbėsi iš didelio.

— Nekalbėk apie savo asmeninius pasisekimus, tiems kurie nusivylę; neužmiršk savo nepasisekimų tavo gerovės valandose.

KALBĖTOJAS

Aštuntasis Devonschiro kuni-
gaikštis kartą savo draugams
prisipažino: „Vieną kartą aš sap-
navau kad sakau prakalbą lor-
dų rūmuose. Ir kai atsibudau,
pamačiau kad taip tikrai ir buvo”.

ŽODŽIO LAISVĖ

Berlyne du kareiviai, rusas ir
amerikietis kalbėjosi apie savo
valstybių piliečių teises. Ameri-
kietis papasakojo rusui, kad jo
šalyje jeigu jis nori, gali nueiti
į Baltuosius Rūmus, pabaladoti
į duris, liepti pašaukti presiden-
tą. Trumaną ir pasakyti viską, ką
jis mano apie Trumaną.

Rusas atsakė: „Aš taip pat
galiu nueiti į Kremlių, liepti pa-
šaukti generalisimą Staliną ir
pasakyti viską, ką aš manau apie
Trumaną”.

GERIAUSIAS DRAUGAS

Į vieną didelį viešbutį Laos
Angeles (Amerikoje) atkeliavo
viena moteriškė. Ji nešiojo tam-
sius akinius, o kartu su ja buvo
aidelis šuo.

Ar turite laisvą kambarį? - pa-
klausė ji.

-- Turime, - atsakė viešbučio ve-
dėjas, - bet negalime leisti tams-
tos šunies, nes viešbučio taisy-
klės neleidžia vesti šunis į vidų.

Trumpos istorijos

Gal ponias galėtumėte jį kam nors
palikti?

— Kaip gaila. Aš neturiu čia
nieko pažįstamo. O be to nega-
liu jo vieno palikti.

— Atsiprašau, - pasakė viešbu-
čio vedėjas, - tamstai padarysiu
išimtį, nes matau, kad jis tam-
tai tikrai yra reikalingas.

Kitą dieną jis buvo labai nus-
tebintas sutikęs ponias viešbu-
čio koridoriuje vieną, ir be juo-
dų akinių.

— Suprantu kad jūs nustebote,
— nusijuokė ponias, — tai ne
aš, bet šuo yra aklas. Kaip aš
galėjau šį seną karo veteraną
palikti vieną.

DIDELĖ PRIEŽASTIS

Vienas inžinierius niekaip ne-
galėjo išgauti pinigų už savo dar-
bą nors žodžiu ir raštu buvo pra-
šęs savo skolininką atsilygiinti.
Pagaliau, jis parašė jam laišką
pridedamas savo dukrelės foto-
grafiją, po kuria prirašė: „Štai
priežastis, dėl kurios man reika-
lingi pinigai”.

Atsakyman gavo vienos gra-
žios šviesiaplaukės fotografiją

puikiuose drabužiuose su prie-
rašu: „Priežastis dėl kurios ne-
galiu apmokėti”.

GERAS PARDAVĖJAS

Vienas pirklys davė apsikriam
vaikinui, kurį pažinojo, par-
duoti jo prekes. Bet vaikinai, jo
nustebimui, pardavė labai ne-
daug. Pasišaukęs jį pirklys pa-
sakė:

— Mano drauge, atrodo, kad
tamsta mane apvylei. Tamsta nie-
ko nepardavėi.

Bet pone, aš parduodu. Visą
laiką parduodu, Tik, kad niekas
neperka. - atsakė vaikinai.

TIKRIEJI NORAI

Jaunas kapitonas tarp kitų dar-
bų turėjo taip pat pareigą pati-
krinti naujai atvykusius karei-
vius kurie buvo skirti specia-
liems uždaviniams. Tikrindamas
vieną tokių naujokų, jo doku-
mentuose perskaitė pastabą, kad
jis moka lotynų ir graikų kalbas.
„Ar tamsta mokate graikų kalbą
klasišką ar dabartinę?” paklau-
sė kapitonas. „Klasišką,” atsakė
naujokas, kuris buvo baigęs uni-
versitetą. „O ką tamsta norėtu-
mei daryti? “Kapitonas norėjo ka-
reiviui duoti galimybės pasi-
rinkti. „Kuo greičiau pabaigti
reikalus su kariuomene” buvo
atsakymas.

Sovietai rengiasi karui

Sovietų generolas Chaparidze, atsisakęs
grįžti iš Paryžiaus į savo tėvynę, „Time” laikraš-
čiui davė šių informacijų:

Sovietų gen. štabo planai nustato, kad 1948 m.
sausio 1 d. Rusija turės po ginklais 120 divizijų,
neskaitant 30 dvigubų specialios paskirties divi-
zijų. Visumoje tai sudaro per 1.200.000 karių. Visa
ši kariuomenė suskirstyta į šešias armijas. Šiau-
rinei armijai, kurios centras Leningrade, vadovauja
maršalas Vorosilovas; vakarinei armijai su cen-
tru Minske, vadovauja Rokosovskis; pietinės ar-
mijos centras Odesa, o jos vadas pagarsėjęs Žu-
kovas; Kaukazo armija koncentruojama Teblise,
o jai vadovauja Bagramian; Turkestano armijai
su centru Taškente vadovauja Timošenko. Toli-
mųjų rytų armija suskirstyta Čitoj ir Vladivosto-
ke, jos vadas Malinovskis. Kiekviena armija tvar-
kosi autonomiškai. Pasiruošta ištisas armijas per-
kelti oro keliu priešui į užnugarį. Raketiniai ginklai
smarkiai išvystyti. Bandymai Kamčatkoje davė
puikių vaisių.

Vyriausioji vadovybė mano, kad juo karas
vėliau kils, juo daugiau bus galimybės jį laimė-
ti. Ta kryptimi ir Kremlius veda politiką. Esanti
nuomonė, kad sprendžiamą vaidmenį suvaidins
tolimieji rytai.

Generalinis sovietų štabas numato tris karo

laikotarpius. Pirmas — užimti vakarinę Europą.
Tam tikslui užteks taikos laiko kariuomenės, ku-
ri operacijas atliks per tris savaites. Antras — spar-
tus žygis per Ispaniją į šiaurinę Afriką ir per
Persiją, Iraką ir Siriją prie Sueso kanalo. Tas
žygis esąs apskaičiuotas trijų mėnesių laikui. Tais
žygis Viduržemio jūra bus neįtralizuoja, ir teks
atlikti trečią karo žygį, kuriam įvykdyti reikės
sustiprinti Europos krantus.

Europai okupuoti užteks 100 divizijų, kurių
pusę duos Bulgarija, Jugoslavija ir Čekoslovakija.

Trečias karo laikotarpis skirtas Kinijai kur
teks panaudoti 300 divizijų neskaitant pagalbinių
kinų armijų. Karą Kinijoje sovietai tikisi baigti
per dvejis metus. Po to sovietai pasiūlys Ameri-
kai kompromisinę taiką, kurios pasėkoje pasaulis
bus padalintas į dvi sferas.

Sovietai atominės bombos nebijo, nes jų ka-
ro pramonė esanti išdėstyta plačiuose plotuose.
Be to, patys tikisi pasigaminti atominę bombą, o
tai jau sudarytų sąlygas sutrukdyti jos panaudojimą,
kaip tai buvo antrojo pasaulinio karo metu su
nuodingų dujų panaudojimu. Daugiausia sovietai
bijo skysto kuro trūkumų.

„Weltwoche” dėl šių generolo Chaparidze
pareiškimų pastebi, kad jas reikia vertinti labai
rezervuotai. Ne pro šalį esą tuo suabejoti, ar kar-
tais generolas Chaparidze nėra bolševikų agen-
tas, kurio tikslas sėti Europos žmonėse baimę ir
nerimą. Per daug jau šie gigantiški planai prime-
na „didžiuosius” Hitlerio planus.

Bobutė iš Kuršėnų

Spalio mėnuo 1944 metais. Neramių gaudų ir šurprios tikrovės mėnuo. Bolševikai grįžta į Lietuvą. Peržengė sieną. Jie jau Vilniuje, jau Kaune jau perėjo Šiaulius. Vokiečiai nors ir tvarkingai, bet traukiasi be jokio pasipriešinimo. Laukai minuojami, kasami apkasai; bet ir kareiviai ir civiliai gerai žino, kad jie nebus panaudoti. Pasipriešinimas įvyks Rytprūsiuose; sklįsta gandai.

Lietuvos keliais ir takeliais ištisos virtinės vežimų traukia į vakarus. Keliuose daugybė žmonių. Jie maišosi kaip skruzdėlės tarp sunkių tankų ir didžiulių kariškų sunkvežimių. Visi vyksta į vakarus, bet niekas nežengia per sieną. Spiečiasi Žemaitijoje ir atrodo laukia stebuklo.

Staiga Kretingoje pasklįsta gandai, kad pradėtas didelis puolimas, vokiečiai užėmė Šiaulius ir žygiuoja toliau. Žmonės pasakoja įvairiausias sensacijas. Nežinia kam tikėti ir kam ne. Todėl einu į lietuvišką karišką komendantūrą patikrinti.

— Mes tiek pat žinome, kiek ir kiti, - atsako

pažįstamas karininkas, - jeigu žinai kokį stambų gaudą, dėk ant stalo.

- Išrašykite man leidimą kelionei, aš nuvažiuosiu pažiūrėti.

Karininkas nepatikimu žvilgsniu pažiūri į mane.

— Oficialiai šito daryti aš negaliu, bet kadangi pataikei į gerą nuotaiką, tai parašysiu. Pagaliau, kas šioje maišatyje gali žinoti kas galima ir kas negalima.

Jis man parašo kažką panašaus į leidimą kaip žurnalistui kelionei į Šiaulius, kuris tiesą sakant, mažai ką reiškia, bet vis daugiau negu nieko.

Kai pasisakau savo šeiminkui, pas kurį buvau apsistojęs, kad važiuoju į Šiaulius, jis ilgai nenori tikėti.

— Ką atvežti lauktuvių? - paklausiu juokais jo žmoną.

— Atvešk mano motiną, - sako ji juokdamosi, - ji gyvena prie Kuršėnų.

Jos maža dukrelė šokinėja ir džiaugiasi:

— Atvažiuos bobutė, atvažiuos bobutė. Ar atveši bobutę?

— Atvešiu, būtinai atvešiu.

Stotyje maišatis aukščiausio laipsnio. Važiuoja kur kas nori, jeigu tik gali į traukinį įlysti. Tačiau į Šiaulių pusę keleivių labai nedaug, o ir

tie patys išsislapstę prekiniuose vagonuose, nes keleivių oficialiai niekas nevežioja. Įlendu ir aš į vieną prekinį vagoną ir susiraitau ant gniūžtės šiaudų.

Traukinys sustoja kur nori ir stovi kiek nori. Vienoje stotelėje daugybė kareivių. Visi išvargę, dulkėti. Vienas sėdi ant karine medžiaga prikrauto vagono ir pučia pačią didžiausią dūdą. Kitas kareivis gerokai įgėręs, vaikšto po vagonus ir visus verčia išgerti šaukštą degtinės, kurią jis nešiojasi katiliuke.

— Gydytojo įsakymu, pagal receptą, po vieną valgomą šaukštą prieš valgį, - sako jis kiekvie-

nam. Nepralenkia ir manęs.

Paryčiu traukinys sustoja. Įlendu. Kuršėnų stotis. Stotyje sukinėjasi pora kareivių, kurių paklausiu kada važiuos traukinys į Šiaulius.

— Niekad, - atsako tas piktai, - už Ventos Ivan.

Staiga pasigirsta stiprus švilpimas ir sprogimas. Net pritupiu.

— Jau pradėjo, - sako kareivis, - geriau

— Bet kaip?

— Vakare evakuoja stotį. Jeigu nori ateik, galėsi važiuoti i Kretingą.

Nesakau jiems, kad aš tik ką pribuvau iš ten ir einu pasižvalgyti. Čia pat susprogdintas Pavenčių cukraus fabrikas. Niekur nei gyvos dvasios. Tarp griuvėsių iš suraizgytų vamzdžių teka juodas skystimas. Paragauju. Saldus, kaip cukrus.

Kuršėnų miestelis nuo stoties apie keturi kilometrai. Iš už Ventos vienodais protarpiais atsikrenda kaukdami rusų patrankų sviediniai. Jie sprogsa visai netoli miestelio. Nors baimė ir diktuoja grįžti, bet smalsumas nugali ir žygiuoju į miestelį. Artilerijos sviediniai rodos taip arti skrenda, kad vos sukaukus krintu į pakelės griovį ir spaudžiuosi prie žemės. Bet juo arčiau, juo baimė mažėja, o kai prieinu Kuršėnų dvarą, matau kaip sviediniai krisdami aplink bažnyčią sukelia didelius dulkių stulpus. Į miestelį patekti negalima, nes tiltas sudegintas. Visas miestelis sugriautas. Stūkso tik kaminai, kaip stuobriai išdegintame miške. Aplink nei vieno žmogaus.

Dabar tik prisimenu pažadėtą atvežti bobutę. Bet kaip ją rasti? Kas man parodys kelią į kaimą? Grįžtu vėl atgal į stotį. Paklausiu kareivių, bet jie visiškai nežino nei vietų nei vardų. Kadangi traukinio dar nėra, net garvežio niekur nesimato, tai patraukiu į tolumoje matomas trobas. Pagaliau ir alkis verčia mane ieškoti labiau apgyvendintų vietų. Bet po valandos kelionės, pasiekęs pirmąsias trobas, ten irgi nerandu nei vienos gyvos būtybės. Vartai atdari, durys taip pat. Nuo krosnies žiūri suliesėjusi baidiom akim katė. Ji, pasirodo, yra labiausiai prie namų prisirišęs gyvulys, neapleidžiantis jų ir bado verčiama. Namu rūsyje surandu keiloliką suvytusių bulvių. Užsikuriu ugnį ir išsiverdu paliktame katilėlyje. Druskos susirandu lentynoje. Gaila tik kad šeimininkai sviesto nepaliko. Bet ką darysi, reikia pasitenkinti ir tuo.

Tik kitame kaime surandu žmonių, kurie krauna savo turtą į vežimą.

— Matai, sūneli, tiek vargta, tiek dirbta, o dabar senatvėje reikia palikti viskas ir išeiti. O grįžus gal jau tik pelenus terasi, — aimanuoja senutė rišdama pagalvių rišulius.

Jie man papasakoja, kad prieš porą mėnesių čia dar buvo rusai. Paskui, vokiečių spaudžiami, pasitraukė toliau. Frontas ėjo per jų kaimą, ir jie tik stebūklų teišlikę gyvi. Dabar, ryt, poryt vėl galima sulaukti grįžtant rusų, ir kas gali tvirtinti, kad ir šitą kartą jie išliks gyvi. Mano ieškomą bobutę jie pažįsta.

— Ji gyvena tuose namuose, matai, ten prie miškelio, — ir jie man parodo vos įmatomą ūkį, iki kurio dar bent pusvalandis kelio.

Kai pasiekiu namus, ir pasisakau šeimynai iš kur esąs ir ko noriu, bobutė tiek susijaudina, kad turi prigulti į lovą, kad atsipeikėtų.

— Vaikeli, tu turbūt ne žmogus, bet angelas, — kalba ji, — kiek aš čia prisikentėjau, neduok Dieve. Duok Petrute jam pavalgyti, matai kad išalkęs.

Paskutiniai žodžiai man labiausiai patinka, nes bulvės-maistas nepertvirčiausias. Kol išvirs valgyti, namų šeimininkas išveda aprodyti ūkio. Klojimas sugriautas, tvartai sudegę, sodas išraustas artilerijos sviedinių.

— Matai, ką padarė karas. Vos atkutome, išmokėjau skolas, pradėjau tvarkytis, ir še tau. Gera dar kad gyvi likom. Labiausiai tai bobutė prisikentėjo. Žinai, senas žmogus. Jau per aštuoniasdešimtį. Gaila man jos, bet kartu ir dėkingas tau, kad išsiveži, — jis man paspaudžia ranką. — Ji vis prašydavosi pas dukterį į Kretingą. bet kaip tu čia ją žmogus nuveši.

Pavalgius bobutė rengiasi į kelionę. Susiriša į rušulėlį šventines skareles, batukus. Neužmiršta ir grabnyčios įsidėti.

— Neimkit daug, kelias ilgas.

— Kiek čia vaikeli, senam žmogui reikia. Visi mano daikteliai sudegė. Juo daugiau saugok, juo greičiau sudega.

Bet turto susidaro gerokas pusmaišis. Paskui prasideda atsisveikinimas. Visi verkia.

Pavėžėčiau. — sako šeimininkas, — bet su kuo? Nieko nebeliko. Nei gyvulių nei ūkio.

Pakol senutė mažyčiais žingsneliais, dažnai ilsėdamosi pasiekia stotį, jau ir sutemsta. Jos maišas senai jau man nuspaudė pečius, bet nieko nesakau. Nenoriu jos gaudinti. Traukinio nėra. Bobutė atsisėda pagriovyje ir dūsauja. Matau, kad ji pradeda abejoti savo kelionės pasisekimu. Imu abejoti ir aš. O jeigu nebus traukinio? Šis baidus klausimas visu rimtumu atsistoja prieš akis. Ką reikės daryti tada?

Ir kai pasirodo traukinys, aš jaučiuosi laimingesnis ir už bobutę, kurią kelte įkeliu į prekinį vagoną. Ji susiriečia kamputyje ir tyli. Bet traukinys nejuda. Kareiviai krauna dėžes, maišus. Vienas pastebi ir mus.

— Tuoju kraustykitės lauk. Čia kariškas traukinys. Civiliams negalima! — šaukia jis visa gerkle vokišku papročiu. Bet kitas jį sudraudžia.

— Pagalvok, gal ir tavo motiną kas nors varo iš vagono. Palik juos.

— Prakeiktas karas, — murma vokiečių pasitraukdamas, — visus nervus baigia išardyti.

Senutė pakyla ir mažais žingsneliais vaikšto apie vagono duris. Matau, kad ji nori išeiti, tik bijosi man sakyti.

— Kas yra? — klausiu.

— Nėr kaip sakyti, sūneli. Gamtiškas reikalas.

Nieko nepadarysi. Iššoku iš vagono ir atsi-klaupiu ant žemės. Bobutė padeda koją man ant nugaros ir taip iškelia ją iš vagono. Šitą reikėjo man kartoti kiekvienoje stotelėje, kurių buvo nemažai.

— Senas žmogus, kaip vaikas, — kas kartą dūsaudavo bobutę, — be kitų pagalbos nieko negali.

Kai aš, bobute vedinas, pasirodžiau Kretingoje, mano šeimininkės namuose, visi buvo nus-tebinti. Tapau tikru dienos didvyriu. Bet labiausiai džiaugėsi bobutė. Pasakojimams nebuvo pabaigos.

Visados lietuviai

Lietuviai tremtiniai, plaukdami į Kanadą, laive leido savo laikraštį, kuriame pasižadėjo pildyti su Kanados vyriausybe sudarytą sutartį, dirbti nurodytoje vietoje 12 mėnesių ir neapvilti Kanados pasitikėjimo.

Toliau to laikraščio skiltyse skaitome jų įgaliotinių pasirašytą pareiškimą:

“Mes, lietuviai, Antrojo Pasaulinio Karo bėgyje ne dėl savo kaltės netekę Tėvynės — Nepriklausomos Lietuvos — buvome priversti iki šiol gyventi tremtyje.

Žinodami, kad grįžimas dabartinėje politinėje padėtyje į žiaurais prieš okupuotą Tėvynę reikštų ne tik keturių pagrindinių žmogaus laisvių netekimą, bet ir fizinį sunaikinimą, pasirinkom emigracijos kelią.

Išvykdami į mus prigludžiantį kraštą, pasižadame:

1. Atsiminti visur ir visada, kad mes esame lietuviai.

Išsaugoti savo gimtąją kalbą bei papročius ir juos perduoti ateinančioms kartoms.

2. Daryti visa, kas yra mūsų galioje, kad emigracijos durys būtų atvertos kuo didesniai lietuvių skaičiui, ypatingai nedarbingiems ir šeimoms.

3. Šelpti visame pasaulyje brolius ir seses lietuvius patekusius į sunkią materialinę būklę.

4. Skirti visas jėgas kovai dėl Lietuvos laisvės atgavimo ir, reikalui esant, aukoti savo gyvybę.

Karo balansas

Kiekvienas karas iš žmonijos pareikalauja didelio kraujo užmokesnio. Paskutinis karas irgi pateikė nemažą sąskatą.

Antrojo pasaulinio karo pradžia laikoma 1937 m. birželio 7 d., kai japonai užpuolė Kiniją. Iki karo pabaigos (1946.), neskaitant žuvusių bombardavimo metu, mirusių kalėjimuose, koncentracijos stovyklose, tautos turėjo tokių nuostolių:

Sovietų Sąjunga	7.500.000
Vokietija	2.850.000
Kinija	2.200.000
Japonija	1.506.000
Anglų imperija	452.570
Anglija	350.000
Italija	300.000
Amerika	295.000
Francūzija	200.000

viso 15.608.570

— Kaip aš tau sūneli, atsidėkosiu? Jau ką tik nori. Aš tau savo anukę žmonas atiduosiu. Žinai, kad aš jų daug turiu, - kalbėjo man bobutė ... Tik neilgai tas džiaugsmas truko. Kitą rytą, Kretingoje ėmė kristi artilerijos sviediniai. Stotis degė. Viskas susimaišė didžiausioje betvarkėje.

Už savaitės Tilžėje sutikau vieną kretingiškį.

Kaip laikosi mano buvę šeiminkai? - paklausiau jo.

-- Į jų namą pataikė bomba. Įkrito tiesiai į virtuvę.

-- Kaip bobutė?

Bobutė buvo gretimam kambaryje. Ir nieko. Net nesužeidė.

Kaip gerai. Reiškia anukę dar yra vilties kada nors gauti.

PRANAS DAUGAILIS

VYTĖ NEMUNĖLIS

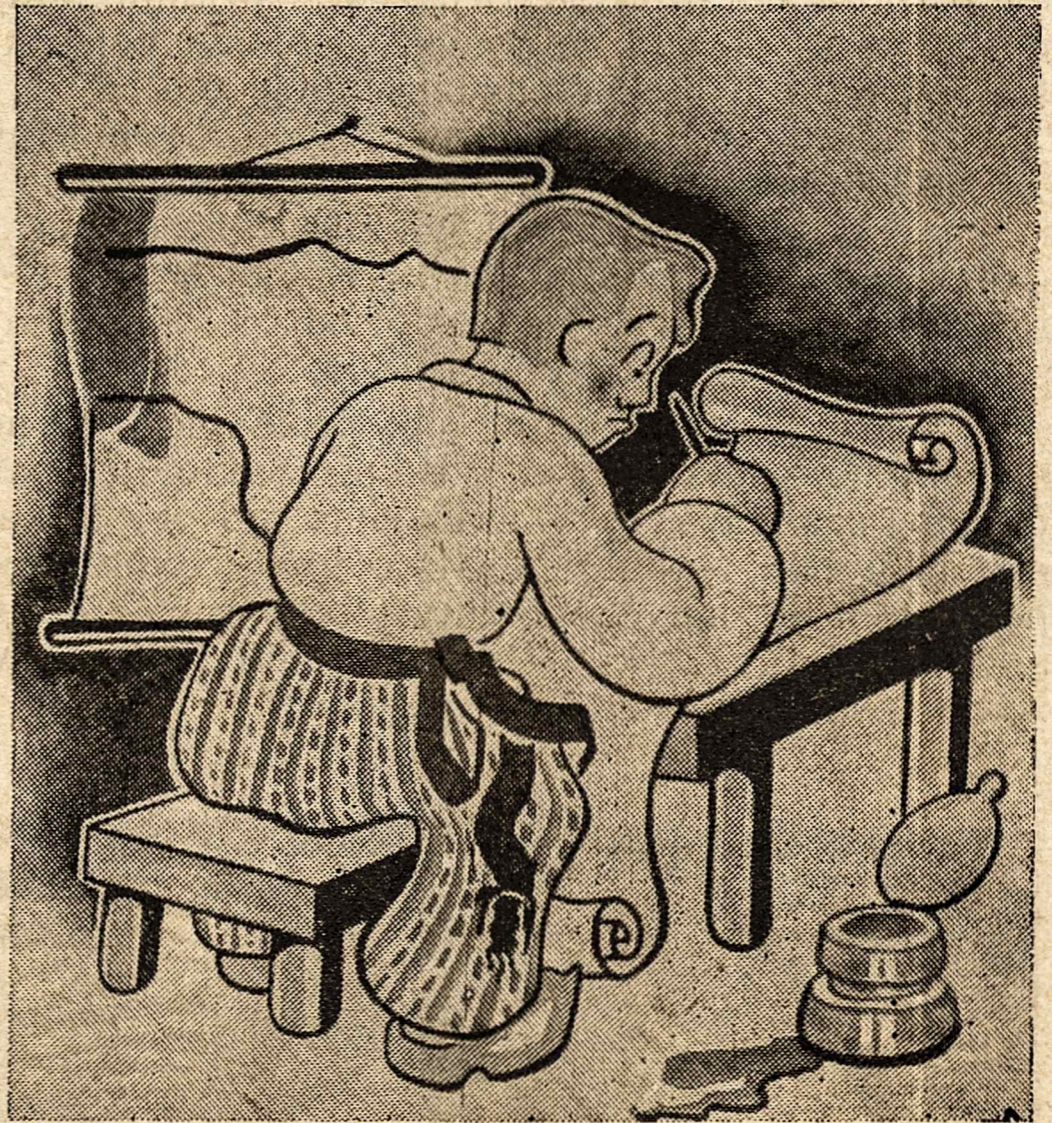
NAMELIAI

Tėvų nameliai brangūs,
negera mums be jų —
o ten grandinės žvanga,
aplaistytos krauju.

Ne tiek ten lapų puolė
juodan purvan rudens,
kiek į Sibirą brolių
į mirtį išgabens.

Ir verks našlaitės girios,
ir ažuolai linguos,
ir žemė, tartum mirus,
paskęs vargų varguos.

Tėvų nameliai brangūs,
stovėkit amžinai;
regėkit giedrą dangų --
sugrįšim vėl tenai!

NĖR KO JUOKTIS, KĄ SAKYTI,
SUNKU PIRMĄ KART RAŠYTI.
BET PETRUKAS NETINGUS.
NUGALĖS VISUS VARGUS.
BUS JIS VYRAS KULTŪRINGAS
MŪSŲ LIETUVAI NAUDINGAS.

NUO ATOMO

IKI BOMBOJ

A. GRABAUSKAS

Tęsinys iš 2 nr.

Masės dalis, kurios dydis visai nežymus ($3/100$ atomo masės), virtusi energija, jungia tarp savęs atomo branduolio dalis su baisia jėga. Pagal "Prof. Smyt'Raportą" vieno gramo heliaus (He) branduolio dalių jungiamoji energija = 190.000 kilovatvalandų elektros energijos.

Kam teko arčiau susipažinti su Mendelejevo lentele, tas pastebėjo, kad atominiai svoriai nėra paduoti sveikais skaičiais (1, 4, 8, 12 ir t. t.) Taip būtų, jei visi medžiagos atomai būtų vienodi. Beveik kiekvienoj medžiagoj randasi tam tikras skaičius atomų, kurių atominis svoris yra arba didesnis arba mažesnis už standartinį svorį. Pav. uranas susideda iš atomų, kurių at. svoris yra 234, 235, 238, 239. Iš jų daugiausiai yra U-238, gi U-235 yra 140 kartų mažiau; kitų dar mažiau. Arba vandenilio kas 500-sis atomas at. svorį turi 2. Todėl lentelėj pažymėti atominiai svoriai sudaro aritmetinį vidurkį ir dėl tos priežasties nėra gaunamas sveikas skaičius.

Šitie, tos pačios medžiagos, bet ne vienodo atominio svorio atomai vadinami izotopai. Svorio skirtumas tarp atomų (tos pačios medž.) susidaro dėl nevienodo neutronų skaičiaus branduolyje.

Kaikurie izotopai, ypač radioaktingieji, dėl savo ypatingų savybių, yra naudojami medicinoj (vėžio gydymas) ir atominėj bomboj (sunkusis vanduo ir U-235). Izotopų atskirimas yra labai keblus ir sunkus dalykas. Pav. sunkiojo vandens gavimui reikalinga sunaudoti milžiniški kiekiai vandenilio, kad išskirti tą 5000-jį atomą, kuris sujungtas su vienu atomu deguonies duoda sunkiojo vandens molekulę.

Radioaktingumą pastebėjo 1896 metais francūzų mokslininkas Becquerel; galutinai išskyrė 1919 m. prof. Rutheford. Prieš 48 metus atrastasis Marijos Sklodowskos-Curie ir Pierre Curie metalas radium pasižymi ypatingu radioaktingumu. Radiumas siunčia radioaktinguosius spindulius, ko pasekoje jis nyksta (pav. laike 1750 metų jo masė sumažėja pusiau), kol galų gale nustoja radioaktingumo ir virsta švino izotopu. Jeigu mes radiumo spindulius perleistumėm per stiprųjį magnetinį lauką, tai pamatytumėm, kad dalis jų pasuka į kairę (alfa), dalis į dešinę (beta), o dalis eina tiesiu keliu (gama). Tiesiai einantieji spinduliai jokio elektros krūvio neturi. Tai yra nepaprasto dažnumo šviesos bangos su labai didele pramušimo ir gyvųjų organizmų žudymo galia. Lengvai pereina per 150 milimetrų švino plokštę ir smarkiai sužaloja arba užmuša žmogų arba kitą kurį gyvą organizmą. Radijaus atomų skilimo metu pasiliuosuoja ypatingai didelis energijos kiekis šilimos pavidale. Apskaičiuota, kad vienas gramas radijaus duoda tiek energijos, kiek gaunama sudeginus dvi tonas antracito gryname deguonyje,

kuri dėl lėto proceso praktikoje neišnaudojama.

Degimas ir puvimas yra tas pats procesas - jungimasis su deguonim. Degimas vyksta greit ir kiekvienas pastebime aukštą temperatūrą, liepsną... Tuo tarpu puvimo metu mes to nepastebime. Kūnas sunyko, supuvo, o kur toji šilima? Toji šilima išsiskyrė, tik dėl lėto proceso mes to nepastebėjome. Panašiai yra ir su laisvuoju atomų skilimu. Nors ir pasiliuosuoja milžiniški energijos kiekiai, bet mes jų beveik nepastebime. Kas kita yra atominėj bomboj.

Čia visa «sprogstamoji masė» vienu momentu virsta energija, kurios pasekmes pasaulis jau patyrė.

Atominių bombų gamyboj pradžioje buvo panaudotas uranas 235 ir vėliau plutonas (naujas elementas). Urano izotopas U-235, separuojamas iš urano rūdų. Be to jis yra rūpestingai nuvalomas nuo kitų priemaišų. Gamybos procesas yra labai sunkus ir nepaprastai sudėtingas. Tuo tarpu naujai atrastas elementas Plutonium gaminamas žymiai paprastesniu — cheminiu būdu. Reakcijos metu U-238-am pridudamas yra protonas ir atimama du elektronai. Gautasis produktas yra Plutonium, kurio atomas skilimo metu paliuosuoja 100 kartų daugiau energijos už pirmąjį. Atrodytų, kad ateitis priklauso jam.

1934 m. italų mokslininkas Enrico Fermi pastebėjo ir įrodė, kad galima suskaldyti sunkiuosius atomus neutronų pagalba. Devynius mėnesius prieš Lenkijos puolimą, vokiečių Otto Hahn pranešė apie pavykusį baryliaus atomo suskaldymą.

Nuo to laiko prasideda tikras darbymeis šioje srityje, kuris atnešė puikius vaisius. Fermi pastebėjo, kad kiekvienas urano atomo branduolys pataikytas laisvojo neutrono, skyla, ko pasekoje gaunami du nauji elementai - barium ir kryptonas, be to pasiliuosuoja milžiniškas energijos kiekis plus trys laisvi neutronai, kurie gali suskaldyti sekančius atomus. Kad tie neutronai, kurie turi nepaprastai didelį greitį, nepramuštų kiaurai atomo branduolio ir neišeitų iš jo, bet pasiliktų jame (ko pasekoje įvyksta atomo skilimas), vartojami yra tam tikri stabdžiai - moderatorai, kaip tai grafitas, parafinas ir geriausias - sunkusis vanduo. Pereidami per moderatorius laisvieji neutronai praranda dalį savo kinetinės energijos ir dėl tos priežasties neįstengia pramušti kiaurai sunkiojo atomo branduolio. Jų buvimas branduolyje padidina branduolio svorį, dėl kurio suira jėgų pusiausvyra atome ir atomas skyla duodamas du naujus elementus ir paliuosuodamas apie du šimtus milijonų elektronovoltų energijos, kuri yra lygi 16 colių patrankos šūvio eksplozijai. Imant domėn milžinišką atomų kiekį medžiagoje - sprogimas yra baisus.

Etomo branduolio skilimą galima įsivaizduoti maždaug šitaip: daleiskime, kad ant plonos medžio šakelės kaba lašas vandens. Kada jo svoris yra nedidelis, jis kaba ramiai; nekrinta. Vadina si jėgos yra pusiausvyroj. Bet jeigu prisidėtų kad ir labai mažai vandens, jo svoris padidėtų. Jėga, kuri jį rišo su medžio šakele, taptų atsverta žemės traukimo jėgos ir lašas nukristų (atskiltų). Panašiai yra ir su pataikytu atomo branduoliu.

Kad gauti grandinės reakciją (kada vienas atomas sprogs nuo kito) yra labai svarbi viena sąlyga - idealus medžiagos švarumas. Bet koks užteršimas apriboja vystimąsi, nes laisvieji neutronai patekę į kitas medžiagas (ne urano), branduoly pasilieka jame neiššaukdami sprogsimo, ura-

na 235 galima laikyti tikrai tam tikro dydžio gabaliukuose. Didesnės masės savaime sprogs. Iš to prieiname išvados, kad egzistuoja tam tikros kritiškos masės, kurias padidinus įvyksta skilimo procesas.

Tas reiškinys palengvina iššaukti nekontroliuotą atomų branduolių skilimą — eksploziją (bomba).

Mechanišku būdu tarp dviejų Urano 235 gabalų įterpus tretį, sustipriname laisvųjų neutronų koncentraciją dėlko įvyksta sproginimas. Atomo skaldymui laboratoriniu būdu laisvasis neutronas atskiriamas ciklotrono pagalba ir juo yra bombarduojamas U-235 izotopas.

Sprogas bombai išsivysto nepasiekiamą ligi šiol žemėj temperatūra, kuri randama tikrai saulėje (apie + 9000 laipsn. C.) Tokioje temperatūroje plienas ir kitos medžiagos garuoja momentaliai. Baisi temperatūra iššaukia smarkų įkaitintų oro dalelių plėtimąsi su nepaprastai dideliu greičiu ir nepaprastai didele kinetine energija viską griauančia pakelėje. Antruoju naikinimo veiksniu yra branduolio skilimo produktai, kurių grei-

tis yra lygus beveik šviesos greičiui, nepaprastai stipri šviesa ir radioaktingumo iššaukimas visose aplinkui esančiose medžiagose su savo žudančiais spinduliais, nuo kurių, kaip minėjome, žūsta visi gyvieji organizmai, augalų sėklos nustoja daigumo (net būdamos žemėje) ir t. t. Tai tokia yra kelionė nuo atomo iki bombos. Žmonija išplėšė gamtos paslaptį, kuri tiek amžių buvo stropiai saugoma.

Ar patarnaus šios paslapties atidengimas žmonijai? Jeigu ji bus panaudota ateities kare, to vaisiai gali būti baisūs. O gal ir mūsų žemelės galas?

Bet kada šis bausis atradimas bus panaudotas naudingam darbui, duos labai pigų energijos šaltinį. Pav. vienos stiklinės vandens energija gali varyti vidutinį laivą aplink pasaulį. Ar ne pigu? Tikėkimės, kad mes dar sulauksime to aukšnio amžiaus. Gal tarpplanetinės raketos, varomos atominės energijos, atidarys naujus kelius į naujus pasaulius berybėse (kur yra daug deimantų). Gal būt? Tai parodys gal ir nebetolima ateitis.

Pabaiga

Visame PASAULYJE

Prezidento Trumano aeronautinės politikos komisija pareiškė, kad 1953 metais kiti kraštai pajėgs gaminti atominius ginklus ir lėktuvus valdomus radijo bangomis.

Kad apsaugoti USA, komisija pataria ginkluotis.

“Reikia taip apginkluoti USA, kad kiti kraštai negalėtų pulti nei mus nei mūsų gyvybinius interesus. O jeigu būtumėm užpulsti, kad galėtumėm puolikus sunaikinti kiek galima greičiau. Nėra tikra, kad Jungt. Tautų Org. turėtų laiko ir reikiamo autoriteto sulaukyti naują didelį karą”, pareiškė minėta komisija.

PREZIDENTO RINKIMAI USA

Jau pradėdama rengtis 1948 metais įvykstantiems Amerikos prezidento rinkimams. Savo kandidatūrą išstatys Henry Wallace. Jis pagarsėjo kaip Sov. Sąjungos draugas. Taip pat yra priešingas USA ginklavimosi politikai.

Tačiau didelį populiarumą Amerikoje turi generolas Eisenhower, kuris taip pat kandidatuos.

LEKTUVNEŠIAI — GIGANTAI

“New York Times” karinis korespondentas praneša, kad Amerikos karo laivynas projektuoja statyti lėktuvnešius iki 80.000 tonų. Jie galės transportuoti iki 50 lėktuvų.

DAR GINKLUOSIS

Amerikos generolai Eisenhower, Spatz, Brandley priėjo bendros nuomonės, kad reikia modernizuoti karinės pajėgos.

Peru vyriausybė pareiškė protestą Čili už tai, kad jos parlamente buvo paskelbti dokumentai apie komunistų veiklą Peru valstybėje.

Graikijos užsienių reikalų ministeris pareiškė, kad graikų partizanai savo operacijose naudoja du povandeninius laivus, kurie anksčiau priklausė vokiečiams.

Anglijos opozicijos vadovas Churchill, paskutinėje savo kalboje pareiškė, kad reikia siekti susitarimo su Rusija.

Egipto vyriausybė paskyrė tris mėnesius laiko lenkų ir jugoslavų kariuomenių iškėlimui iš krašto.

“LAISVOJI VOKIETIJA”

1943 m. Maskvoje buvo įkurta “Laisvosios Vokietijos Taryba” į kurią įėjo prie Stalingrado belaisvėn patekę vokiečių maršalas Friedrich von Paulus, generolas Walter von Seydlytz, ku-

rie su dalimi kariuomenės šiomis dienomis grįžo į Vokietiją, rusų zona. Kalbama, kad greitai laiku bus sudaryta “Sovietinės Vokietijos” vyriausybė.

KOMUNISTAI BUS IŠTREMTI IŠ BRAZILIJOS

Paskutiniu laiku brazilų spaudoje pasirodė visa eilė žinių apie komunistų suėmimus Brazilijoje, tarp kurių nemažai lietuviškų pavardžių. Kai kurie laikraščiai klysdami rašo, kad savu laiku Urugvajuje įvykęs komunistų kongresas esąs buvęs “pirmas Pietų Amerikos lietuvių kongresas”, kuriam vadovavo S. S-gos konsulas Urugvajuje Krotov slavų s-gos pirmininkas ir Lietuvos žydų atstovas.

Žadama visus svetimtaučius įveltus į komunistinę veiklą ištremti iš Brazilijos.

“O Cruzeiro” duoda platų aprašymą su fotografijomis, kuriame lietuvius perstato, kaip komunistinės veiklos vadovus. Paduodama fotografinės nuotraukos pakvitavimų už gautą 110,000 kruzeirų auką pasirašytą buvusio S. S-gos konsulo Brazilijoje Suritzo, taip pat gaunant pinigus prašant sovietinės pilietybės.

Sovietų Sąjungos oficialios žinios paskelbė dekretą, kuriuo uždraudžiama kalbėtis su užsieniečiais. Šis draudimas neliečia tik užsienių reikalų ministerijos aukštųjų valdininkų.

NEAPYKANTA

Perkelta iš 3 pusl.

dis pavertė akmenimis neapykanta.

Ir mes lietuviai esame nemažai nukentę nuo kitų, neapykantos nuodų pasekoje. Visa Lietuvos istorija prirašyta kruvinių faktų, kada lietuviškas kraujas liejosi vien tik dėlto, kad jis buvo lietuviškas. Ir šiandien tai toli gražu nesibaigia.

Pravėniškių priverčiamojo darbo stovykloje, kurią vokiečiai buvo pavertę pragaru lietuviams, sargybiniais buvo buvę rusų belaisviai. Tie patys, kurie kentėjo nuo vokiečių. Tapę kalinių viešpachiais jie vykdavo didelius žiaurumus, neužmiršdami priminti, kad tai jie daro specialiai lietuviams. Juos irgi buvo apėmusi neapykanta, kuri buvo įkalta jiems mokykloje, o vėliau organizacijose. Tokių pavyzdžių galima būtų pririnkti šimtus, tūkstančius.

Tačiau, pridėję ranką prie širdies, turime prisipažinti, kad nemažai pakenkiame sau ir savo tautai nešiodamiesi neapykantą savo širdyse vieni kitiems ir leisdami jai plėtotis mūsų tarpe.

Esame maža tauta. Beveik pažįstame vieni kitus, o tačiau dar toli gražu negalime pasigirti darniu sugyvenimu, koks galėtų būti išvystytas. Neapykanta vieno kitam, neapykanta kitokių pažiūrų lietuviui, šeimai, susibūrimui nuodija mūsų tautos gyvybines šaknis - jos vienybę. Ši neapykanta dažniausiai būva akla. Ir jeigu mes bent kiek atydžiau paieškotumėme jos priežasčių, tai ir patys nustebtumėme jų neradę.

Sakoma, kad nuo meilės iki neapykantos tėra tik vienas žingsnis, o nuo neapykantos iki meilės ištisas kelias. Tačiau dar nereikia, kad negalima būtų, to, nors ir ilgo kelio nugalėti.

Mūsų tautos gyvenimo patirtis daug kartų praktiškai įrodė, kad neapykantą vieni kitiems, dažnai sugriauna labai naudingus ir visiems priimtinius didžius žygius. Todėl reikia stengtis, kad neapykanta vieni kitiems, ir svarbiausia, akla neapykanta, būtų išrauta iš mūsų tautos tarpo. Pradėti reikia nuo savęs, nuo savo kiemo, gatvės, susibūrimo ir tik tokiu būdu priešime prie visuotino neapykantos išnaikinimo. Šito vaisiai neabejotinai apmokės pastangas ir daug daiktų tada pasirodys visiškai kitoje šviesoje.

KAIP BUVO PADALINTA LIETUVA

Jau nuo seniau žinoma, kad Amerikos karinė valdžia Vokietijoje surado daug slaptų dokumentų, kompromituojančių Sovietų Rusiją. Kaip teisingai LAIC komunikate spaudai pabrėžta, kad tie dokumentai "juodu ant balto" įrodo, kad Maskva 1939 m. buvo demokratijų užpuolėjų, agresorių stovykloje. Ne kas kitas, bet pats Stalinas prašė Hitlerį sudaryti tarpusavio nepuolimo sutartį ir pasidalinti artimuosius kraštus.

Amerikiečių ir prancūzų spauda dalį dokumentų apie Stalino - Hitlerio slaptus susitarimus jau paskelbė. Tarp jų yra ir slaptas tų dviejų diktatorių susitarimas apie Lietuvos pasidalijimą. Dėl Lietuvos palaidojimo būta nemaža ginčų. Ją abu diktatoriai norėjo sau grobiu pasilaikyti. Tuo reikalu būta dviejų sutarčių: 1939 m. rugpiūčio 23 d. ir spalio 29 dieną.

Rugpiūčio 23 d. sutartimi, Ribentropo - Molotovo pasirašyta Maskvoje, buvo šiaip pasidalinta Baltijos kraštai: Suomija, Estija ir Latvija prijungiamos prie Sov. Rusijos, o Lietuva atiduodama vokiečių Reicho žinion.

Gi spalio 29 d. Stalinas iš Hitlerio pareikalavo ir Lietuvos, už ją pažadėdamas Hitleriui kai kurias Lenkijos sritis. Hitleris nenorėjo sutikti: Lietuva jam buvo reikalinga, kaip "langas" į rytinę Baltiją. Tačiau ruošdamasis "žaibiniam puolimui" į Angliją ir vėl Hitleris nusileido. Spalio 29 d. 1 val. ryto Ribentropas pasirašė antrą slaptą protokolą su Molotovu, liečiantį Lietuvos likimą. Buvo susitarta, kad:

1. Lietuva neatiduodama Vokietijai, bet perleidžiama Sov. Rusijai.
2. Lenkijos sritys su Varšuva ir Liublinu pereina Vokietijos žinion.
3. „Pravedusi Lietuvoj specialius pertvarkymus savo interesų užtikrinimui" — kas reiškia, pilną krašto sovietizaciją — Sov. Rusija perleisdžia Vokietijai pietinę Lietuvos dalį, Marijampolės sritį.

Tai buvo Stalinas, kurs žaliu pieštuku patsai nubrėžė naują sieną ant žemėlapio. Dar nenudžiūvus slaptų susitarimų rašalui, Stalinas pasiuntė karines pajėgas į visus tris Baltijos kraštus ir ten įsteigė "militarines bazines".

REVOLIUCIJA UKRAINOJE

Dr. Chen Li Fu, Kinijos vyriausybės narys, pareiškė kad Ukrainoje šiuo metu vyksta bandymas nuversti sovietų valdžią. Ukrainos revoliucionieriai esą organizuoti būriais ir sovietų kariuomenė nepajėgia galutinai jų likviduoti. Sovietų sistema, masėmis išvežti gyventojus į Sibirą, nepajėgia nuslopinti revoliucinės dvasios, nes revoliucionieriai turi gyventojų paramą. Molotovo pasirodymas Ukrainoje šiuo metu, kada jis yra reikalingas kitur, įrodo Ukrainoje esant rimtą padėtį.

LIETUVIAI BRAZILIJOJE

Seselių pranciškiečių vadovaujamų mokyklų V. Zelinoj ir V. Belo ketvirto skyriaus mokiniai išlaikiusieji egzaminus ir gavusieji diplomus 1947 m. Pirmoj eilėj, vidury, sėdi V. Zelinos klebonas kun. P. Ragažinskas, seselės pranciškietės: M. Marcelina, M. Evangelista ir M. Dolores

PROGRESUOJAM

Brolių Matelionių fabrikas, Brazilijos lietuviams, o taip pat kitataučiams gerai pažįstamas "Casa São Jorge" vardu, persikelia į naujas, žymiai erdvesnes patalpas. Džiugu, kad lietuviai kasdien progresuoja.

Prieš porą mėnesių ir "Aleks-

sandras Bagdonas savo siuvyklą perkėlė į vieną žymiausių São Paulo gatvių.

PASKAITA

Vila Zelinos mokyklos salėje, vasario mėn. 1 d. bus skaitoma iš lietuvių rašytojų kūrybos.

Sausio mėn. 25 d. Vila Zelinoje,

Jonas Antanaitis skaitė paskaitą apie Lietuvos ūkio pažangą nepriklausomybės laikais. Šia paskaita vėl pradėta tęsti kurią laiką pertrauktas paskaitas kurias lanko žymus būrys lietuvių.

Povilas Joteika savo valgyklą taip pat perkėlė į geresnę vietą. Adresą galima rasti "Mūsų Lietuvos" skelbimų skyriuje.

Rašytojas Petras Babickas ilgesniam laikui apsigyveno Rio de Janeire. Susilpnėjus akims yra priverstas šiek tiek sumažinti savo literatūrinę veiklą.

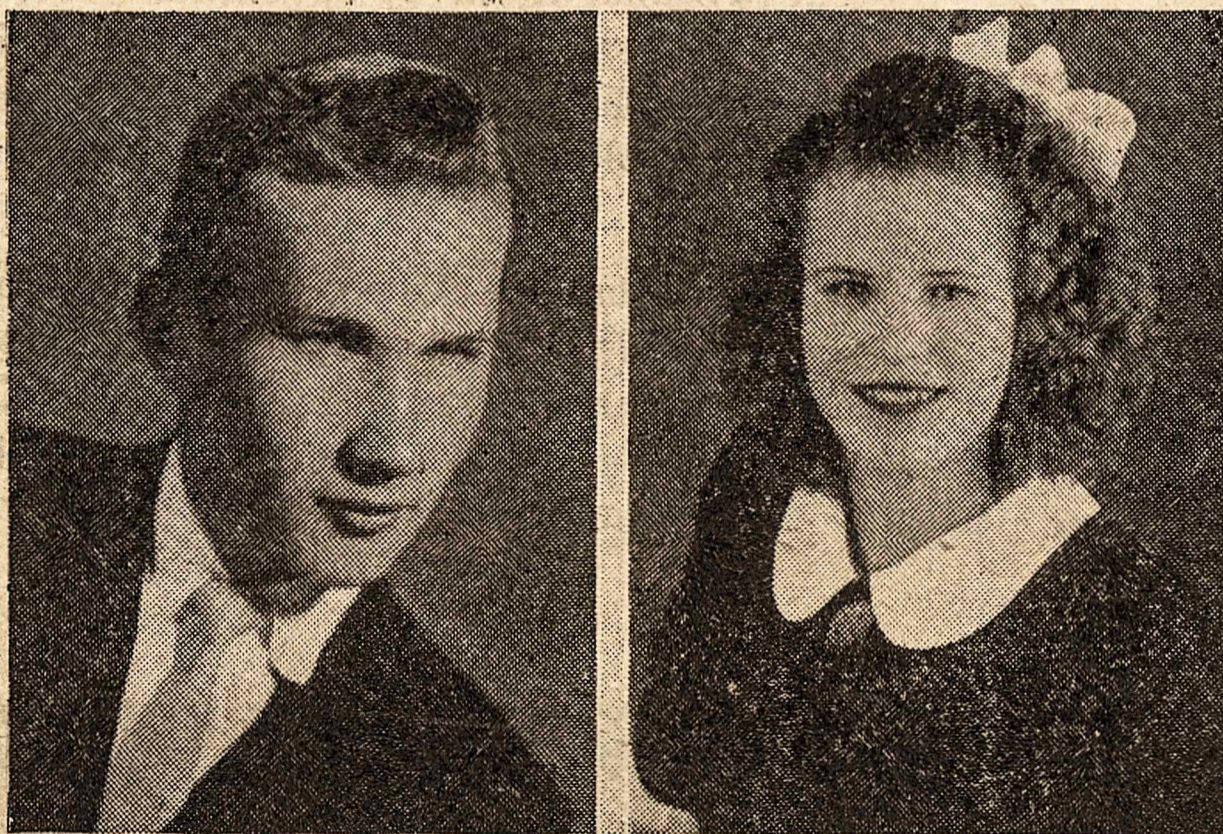
SPORTAS

Mūsų krepšinio komanda žaidė praeitą sekmadienį Ipirangoje ir laimėjo 29 : 26.

Ši antradienį buvo revanšo rungtynės su tuo pačiu Ipirangos klubu. Ir vėl laimėjo — 32 : 23.

Lietuvių krepšinio komanda dabar treniruojasi São Caetano klubo aikštėje du kartus į savaitę ir ruošiasi "Gazetos" turnyrui.

Ši sekmadienį (apie 10 val. iš ryto) rungtyniaus Viloj Pires su klubu "Aramaçom."

Š. m. sausio mėn. 24 d. Vila Zelinoj parapijos lietuvių bažnyčioj sumainė žiedus PETRAS ZABULIONIS ir ALBINA VILDŽIUTE. Jaunajai porelei Bendruomenės choras ir valdyba linki saulėtų gyvenimo dienų.

LIETUVIŲ VOJE

VILNIUS

Rusų žurnalas "Ogonek" išėjęs Maskvoje idėjo savo specialių korespondentų platų straipsnį apie Vilnių. Čia paduodame jo ištraukas.

"Iš senovės Lietuva didžiavosi savo aukštomis pušimis, iki pat debesų keliančiomis savo karūnas, galingais neapimamais ažuolais, plačiapečiais klevais. Pasakose, dainose, apdainuojamas snaudžiančių tankumynų šnabždesys. Amžiais Lietuva augino savo miškus...

Ir staiga, per porą metų išaugo nauji.

Prie Nemuno, Neries, brie Baltijos krantų, prie ežerų ir bevardžių upelių, jie pakilo aukštai į dangų.

Sušnarėjo Lietuva naujais miškais. Nėra virš jų tankių karūnų, nevirpa karpyti lapai, bet ir jais Lietuva didžiuojasi ir poetai dainas kūria.

Ant išdegintos ir sužeistos žemės, ant pelenų ir griuvėsių išaugo šitie miškai. Nerasime po jais šešėlių ir pavėsiu. Čia visados karšta. Nepailstantieji žmonės čia karštai dirba.

Tai penkmečio miškai (petiletkos, Red.).

Jie iškyla centre ir Vilniaus pakraščiuose, Kauno, Klaipėdos, taip ilgai buvusių atskirtų miestų. Jie auga Šiauliuose, Naujoje Vileikoje, Lentvaryje, Akmenėje, Jonavoje, Šakiuose... Juose gimsta mašinų, cemento, alebastro, superfosfato ir kiti fabrikai, elektros stotys, gyvenamieji kvartalai, ištisi kaimai.

Jau švintant Lietuva girdi sostinės balsą: "kalba Vilnius". Respublika skaito laikraščius pristatomus lėktuvais, traukiniais, automobiliais. Respublika dirba žengdama pirmyn pagal Vilniuje patvirtintą planą.

Toliau pasakojama apie du batsiuvius, kurių vienas paskirtas batų fabriko vyriškos avalinės skyriaus viršininku, o kitas Vilniaus miesto galva. (Petras Koreckas).

Inžinierius Sargautis pasiūlė įrengti elektros stotį ant popie-

rio fabriko elektrinės bazės. Vyriausybė nustatė 20 dienų terminą. Pagal paprastus apskaičiavimus, tik generatoriaus pastatymas užėmė 15 dienų. Sargautis persikėlė gyventi į fabriką. Niekas nematė jo miegant. Laikas buvo iki minutės suskaičytas. 48 valandas prieš terminą elektros stotis buvo baigta.

Kai Simas Kasparaitis grįžo namo, Vilniaus centre sutiko plačiapetį, aukštą žmogų. Simas tuojau jį pažino. Kasgi respublikoje nepažįsta Boriso Dauguviečio - vieno lietuvių teatro kūrėjo. Ilgai jis stovėjo prieš didelį naujai statomą fasadą. Tai buvo naujai statomas rusų teatras. Geriausių rusų artistų mokinys Dauguvietis, nekartą bandė statyti rusų klasikų veikalus lietuviškame teatre. Šmetonos pataikūnai tuojau jį išvarydavo iš teatro. Vokiečių okupacijos laikais, vokiečiai buvo parengę jam vietą kalėjime, o gal ir kartuvėse. Ketveris metus jis slapstėsi kaime.

Ir štai jis dabar stovi prieš naujo rusų teatro fasadą, kuris papuoš Vilniaus miestą. Skubiai žvilgterėjo į laikrodį ir greitai nužingsniavo į teatrą, kur jo laukė repeticija. Buvo daug darbo. Pirmą kartą lietuviškoje scenoje bus parodyti Leninas ir Stalinas. Dauguvietis nešėsi į repeticiją Stalino knygą, kurioje jis pabraukė gudrius vado žodžius: "Mūsų fabrikuose ir įmonėse dirba be kapitalistų. Šitam darbui vadovauja liaudies žmonės. Tai

pas mus ir vadinasi tikroju socializmu".

Štai kaip gražiai sovietų korespondentai aprašo Vilnių. Pažįstantiems sovietinės spaudos begėdiškumą ir šablonišką vienodumą, šis straipsnelis nepasako nieko naujo. Kas liečia batsiuvių Korecką, tapusį Vilniaus burmistru, sovietai iš to nori padaryti propogandą: - Štai žiūrėkite, pas mus kiekvienas gali pasiekti aukštų vietų. Tai mūsų visiškai nestebina. Daugumas nepriklausomos Lietuvos aukštųjų valdininkų savu laiku, buvo piemenimis. Tik skirtumas tas, kad jie ilgai vargo ir mokėsi, kol pasirengė užimti atsakingas vietas. Tuo tarpu rusai bet ką pasodina į aukštą kėdę ir pristato rusą, kuris jį tvarko. "Ogonek" korespondentas nerašo, kad Vilniaus miesto partijos komiteto sekretorius yra iš Rusijos atsiūstas draugas K. Šubin, kuris faktinai ir tvarko miestą.

Jeigu apie teatrą rašydamas korespondentas naudotusi tikromis žiniomis arba pavartytų senas programas, bet netikėtų seno melagio Dauguviečio žodžiais, tai sužinotų, kad Lietuvos scenoje buvo statoma net ir per daug rusiškų veikalų (Demonas, Pikių Dama, Kitež, Eugenijus Onieginas, Borisas Godunovas, Vyšnių sodas, Revizorius, Gulbių ežeras, Miegančioji gražuolė, Bachčisarajaus fontanas ir t. t.). Dabar, kai bus pastatytas rusų teatras, galima bus vaidinti vien tik rusiškus veikalus. Jau tiek toli nueita lietuviškos kultūros slopinimo keliu, kad jau net nebesidrovima atvirai rašyti apie beatodairišką Lietuvos rusinimą. O ką veikė Dauguvietis vokiečių okupacijos laikais, jau rašėme "Mūsų Lietuvos" 2 nr.

Nelinksmos naujienos

Ignas S. dabar gyvenantis Anglijoje rašo:

"Sveikinu Jus su Šv. Kalėdomis, linkiu linksmų švenčių Kristaus gimimo dienoj. Aš esu sveikas ir pušiau patenkintas gyvenimu ir laikiu, kad kitas Kalėdas galėčiau švęsti Lietuvoj laisvojo Tėvynėj. Vakar gavau laišką iš Argentinos iš Onos G. Ji rašo, jog ji gavo laišką iš Birutės M. Ji rašo jog jos tėvas mirė Sibire, o motina paliko Sibire. O jai kokiui tai stebuklingu būdu papuolė parvažiuoti į Lietuvą. Ji rašo jog tai laimės

dalykas ir aprašyti negalinti. Be to rašo liūdną žinią, jog Kazimieras A. pasikorė, jį rado senojoj daržinėj pasikorusį, (jis gyveno ūkyje, kurį buvo nupirkęs iš Simano A.) Tai vis to bolševikų rojaus aukos. Jį jau per pirmus okupacijos metus norėjo išvežti į Sibirą, bet nesuspėjo. Būtų antrame vežime išvežęs, bet patiems reikėjo neštis iš Lietuvos. Tai vis nelinksmos naujienos".

Red. pastaba. Dėl suprantamų priežasčių pavardžių iš laiško ištraukos nekartojame.

LINKSMAS KAMPELIS

Vyras užsipoila žmoną:

-- Tik pagalvok pati. Argi yra bent viena valandėlė, kurią tu praleistum patylėdama.
- Melagi. O kai miegu.

KAIP ĮEITI Į ROJŲ

-- Manau, kad tu niekad nepateksi į rojų.
-- Tvirtinu, kad įeisiu. Nuėjęs prie rojaus vartų aš įeisiu ir vėl išeisiu, įeisiu ir vėl išeisiu... Šv. Petras neteks kantrybės: "Įeik arba išei pagaliau," ir aš greit įeisiu.

Karo metu vokiečiai buvo uždraudę savo valdomuose kraštuose, o taip pat Vokietijoje, klausytis anglų radijo pranešimų.

Kaune, vienoje kavinėje, keletas vyrų gurkšnoja alų. Staiga vienas pakyla ir atsisveikina.

— Trečią valandą aš turiu būti namie. Tuo lai-

ku aš klausausi anglų radijo pranešimų, -- pasako savo draugams išeidamas.

Prie gretimo stalo sėdėjo du Gestapo valdininkai. Jie tuojuo pasekė vyrą. Pasiklausę prie jo buto durų jie tikrai išgirdo anglų radijo signalinius garsus.

Staiga įėję į kambarį, pamatė vyrą gulint ant sofos, bet radijos nesimatė.

Kur radijo aparatas? -- užsipoilė jie.

-- Neturiu. -- atsakė šis, -- viename gretimame kambaryje gyvena vokiečių pulkininkas, o kitame Gestapo viršininko pavaduotojas. Aš tik prisidedu prie jų.

Tėvas moko sūnų:

Vaikeli, tavo metuose aš buvau geras ir niekuomet nemeluodavau.

-- Nuo kada, tėveli. tu pradėjai meluoti?

PIRŠLYBOS

Piršlys klausia jaunikį:

-- Klausyk, Jurgi, kodėl tu nenori vesti Marytės?

-- Tai kad ji nieko neturi.

-- Bet kai vesi, tai turės vyrą ir ūkį.

-- Tiesa, tai reikės palaukti, kol ji taip praturtės...

Pirkėjas: Kokią čia man medžiagą pardavei? Juk ji visa kandžių suėsta. O sakei, kad ji pirmos rūšies.

Pardavėjas: Na, žinoma, juk tai ir yra geros rūšies ženklas, nes kandys ēda tik tikrą vilną.

Raulas VIRVELĖ

1. - Einam, Raulai, gana gerti Gausim nuo žmonių mes perti. Kai įnyks namie zirzėti Tai nebus kur pasidėti. Oi tu kūmai, koks tu menkas. Gal jėgos tau neužtenka? Aš turiu namie dar galios Ir neduodu žmonai valios.
2. Raulas linksmas ir drąsus Grįžta girtas į namus. Traukitės visi iš kelio Čia žygiuoja mūs Virvelė Tikrai aišku čia kaip dieną Sutvarkys toksai kiekvieną.
3. Jei nematęs būtum šito Netikėtum žodžiais kito. Atsiklaupęs prašo žmoną Kad kočelą dėt į šoną. - Prižadų tavęs klausyti. Nebegerti, nerūkyti.
4. Ryto metą, kūmas žiūri. Raulas stambų gužą turi. Sako - vakar laiptais ėjęs Ir žemyn jis nudardėjęs.

NĖRA DRAUGŲ PASAULYJE

Du šveicarų prekybininkai buvo internuoti Japonijoje. Jie protestavo prieš tokį pasielgimą, tvirtindami, kad jie yra neutralios šalies piliečiai.

— Suprantu, kad ponai esate neutralūs. Bet esate neutralūs priešai.

— Tai kas tada yra anglai ir amerikiečiai?

— Jie yra kariniai priešai.

— O vokiečiai ir italai?

— Jie yra draugiški priešai.

VIENUOLIS

Italijos poetas ir karys D' Anunzio gavo kunigaikščio titulą. Vienam žurnalistui jis pareiškė: „Del dangaus tik nedarykite reklamos. Aš dabar noriu gyventi, kaip vienuolis. Aš atleidau visus savo tarnus išskyrus septynis ar aštuonius“.

NENORI KARTOTI

Anglijos karalaitės Elizabetos juokdarys vieną dieną buvo visiškai tylus.

— Kodėl tu tyli? Kodėl tu nepajuoki mano silpnybių? — paklausė Elizabeta.

— Aš noriu būti originalus ir negaliu kartoti tai, ką kalba visas pasaulis — atsakė juokdarys.

MODERNIŠKAI

— Aš su savo mergina buvome labai puošniame restorane. Mes sėdejome abu prie stalelio. Orkestras tyliai grojo. Ji pakišo

savo ranką po stalą. Aš padariau taip pat.

— Oooooo! Ir kas atsitiko?

— Aš padaviau jai sąskaitą.

PIRMĄ KARTĄ

Kartą USA generolas Eisenho-veris grįžo iš Europos į Ameriką lėktuvu. Tame pat lėktuve skrido kareivis, kuris tarnavo parašiutininkų daliniuose ir pasakojo apie daugybę atsitikimų kada jam teko šokti iš lėktuvo į priešų užnugarį. Kai lėktuvas pasiekė New Yorko aerodromą, kareivis tapo kažko neramus, o kai lėktuvas ėmė leistis, jo veide galima buvo pastebėti susijaudinimas.

— Ar tamsta bijai? — paklausė generolas stebėdamasis.

— Beveik, — atsakė parašiutinkas, — man dar tik pirmą kartą tenka nusileisti su lėktuvu. Ankščiau aš iššokdavau

GUDRIAI PADARYTA

Vaikas grįžta iš pašto ir grąžina motinai pinigų duotus pašto ženklui pirkti.

— Vaikeli, ar tu nepasiuntei laiško?

— Pasiunčiau. Kai pašto tarnautojas buvo nusisukęs aš tuoj laišką įmečiau į dėžę.

UŽSIMIRŠTĄS ABSTINĖNTAS

Du kariai pulko krautuvėje geria alų. Vienas jų, išgėręs bokalą, šluostosi lūpas skepetaite.

— Kodėl tu kišenėje laikai nosinę su mazgeliu? — Draugas, pastebėjęs mazgą, klausia.

— Kad neužmirščiau, jog esu abstinentas.

— Bet juk tu ką tik išgėrei alaus bokalą.

— Taip. Dėja, aš mazgelį pas tebiu tik tada, kai šluostausi lūpas.

PAIEŠKOMI ASMENYS

1. Vaitiekaitis (sūnus Robertas) ir Tručinskis išvykę iš Šiaulių 1927 m. Paieško Aleks. Leviška, Kufstein, Auslaenderlager, Tirol, Austria (Zona Franceza).

2. Žukauskas Juozas, sūnus Simano, iš Kauno išvykęs 1926 m. Paieško brolis Alfonsas, kurio adresas kaip aukščiau Nr. 1

3. Matukonienė — Juškaitė Nastazija iš Utenos a. Vyžuonių v. Dirvoniškių k. išvykusi 1926 m. Paieško Zabulionytė Uršulė, Prano ir Uršulės duktė, kilusi iš ten pat. Adresas kaip aukščiau Nr. 1.

4. Sicas Jurgis ir Šmičiutė Ema, kilę iš Kybartų. Paieško Ema Adomaitienė — Šmičiutė, Jundiai, Caixa postal 46, Jacare.

PRAŠOMAS ATSLIEPTI

Juozas Virbickas — Tėvūnas. Caixa Postal 4118, São Paulo.

MŪSŲ LIETUVA vienintelis Pietų Amerikos dvisavaitinis iliustruotas žurnalas.

VISIEMS BUS LINKSMA

Todėl nepraleiskite retos progos linksmai praleisti laiką.

LIETUVIŠKAS KARNAVALAS

LIETUVIŲ SALĖJE RUA LITUANIA, 67 — MOKA

Parengimai įvyksta

vasario mėn. 1, 7, 8, 9 ir 10 dien. 19 val.

Puiki muzika, bufetas su skaniais lietuviškais užkandžiais.

Atsilankykite, būsite patenkinti

CASAS SÃO JORGE

APRENGIA VYRUS NUO GALVOS IKI KOJU

Batai, skrybėlės, marškiniai, kaklaraiščiai, kojinės, lietsargiai,

Taip pat batukai moterims ir vaikams.

Viskas geriausias rūšies, patvaru, gražu ir pigu.

IŠ FABRIKO TIESIAI VARTOTOJUI.

INDUSTRIA E COMERCIO DE CALÇADOS MATELIONIS LTDA.

KRAUTUVĖS:

Largo do Cambucy, 105
Rua São Caetano, 526
Rua São Caetano, 510

FABRIKAS IR RAŠTINĖ:

Rua Javaés, 719
São Paulo

FOTO-STUDIJA BERNARDO

IKURTA 1890 METAIS

Išpildo meniškai įvairius foto darbus

Specialybė padidininams

tamsiuose tonuose ir sepia,

spalvinimai aliejiniais

dažais ir pastele

Arthur Schmidt

PRIMAMI PAKVIETIMAI I NAMUS
SENU PORTRETU REPRODUKCIJOS

R. SÃO CAETANO, 447 - TEL. 4-5576 - S. PAULO

LIETUVISKAS RESTORANAS

VALGYKLA

POVILO JOTEIKOS

Skanius pietūs, vakarienė,
užkandžiai, gėrimai, silkės,
lietuviški kopūstai, agurkai
košelienu, pizza napolitana

RUA DOS ITALIANOS, 711 - BOM-RETIRO

Is Lgo. S. Bento eina onibusai 70 ir 71 iki galo. - Bondé 55

Savi pas savuosius

Parduodamas

NAMAS

Trys miegamieji kambariai

Dvi salės

Vienas svečiu kambarys

Vonios kambarys

Tartis: RUA VENDA NOVA, 58 - VILA ZELINA

VYRŲ IR MOTERŲ RŪBŲ

SIUVYKLA

Savininkas Povilas Ambrazevičius

Avenida Zelina, 68 - Vila Zelina - São Paulo

ARTE GRAFICA LITUANIA LTDA.

Rua Venda Nova, 116 - V. Zelina - Caixa Postal 4118 - São Paulo